

Fatima Aguzarova_23.08.11

Æгъуызарты Фатимæ_23.08.11

Фатима Агузарова_23.08.11

Text 2012. Interlinearized by Julia Mazurova

Текст 2012. Глоссировали: Юлия Мазурова

1.1 **Фатима : Фыццаг уын цæй тыххæй радзурон ?**
Фатима фыццаг =уын цæй тыххæй ра- дзур -он
Фатима первый =2PL.ENCL.DAT что.GEN для PV говорить SBJV.1SG

Сначала о чем вам рассказать?

1.2 **Папæйы тыххæй ?**
папæ -йы тыххæй
папа GEN о

О папе?

1.3 **Мæ фыды тыххæй ?**
мæ= фыд -ы тыххæй
POSS.1SG= отец GEN о

О моем отце?

1.4 **Мæ фыд райгуырди мин фараст сæдæ цыппор**
мæ= фыд рай- гуырди -и мин фараст сæдæ цыппор
POSS.1SG= отец PV рождаться PST.INTR.3SG тысяча девять сто сорок

æхсæзæм азы , хæсты фæстæ , хæст куы фæци ,
æхсæз -æм аз -ы хæст -ы фæстæ хæст куы фæци
шесть ORD год INESS война GEN после война когда PV+быть.PRS.3SG

уæд .
уæд
тогда

Мой отец родился в тысяча девятьсот сорок шестом году, после войны, когда уже война закончилась.

2 **Хæст куы райдыдта , уæд мæ**
хæст куы ра- йдыд -т -а уæд мæ=
война когда PV начинать/ся TR PST.TR.3SG тогда POSS.1SG=

фыдыфыды хæстмæ ахуыдтой , æмæ мæ
фыд -ы фыд -ы хæст -мæ а- хуыд -т -ой æмæ мæ=
отец GEN отец GEN война ALL PV приглашать TR PST.TR.3PL и POSS.1SG=
дед

фыдымад иунæгæй баззаци сывæллæттимæ æмæ ,
фыд -ы мад иунæг -æй ба- ззаци -и сывæллæ -тт -имæ æмæ
отец GEN мать один ABL PV оставаться PST.INTR.3SG ребенок PL COMIT и
бабушка

мæ	фыд	та	уæд	гуыбыны	уыди	.
мæ=	фыд	=та	уæд	гуыбын -ы	уыд -и	
POSS.1SG=	отец	=же	тогда	брюхо INESS	быть PST.INTR.3SG	

Когда война началась, моего деда (отца моего отца) забрали на войну, и моя бабушка осталась одна с детьми, а мой отец еще не родился.

3	Æмæ	куы	райгуырди	мæ	фыд	,	уæд	тынг	зын
	æмæ	куы	рай- гуырди	-и	мæ=	фыд	уæд	тынг	зын
	и	когда	PV	рождаться PST.INTR.3SG	POSS.1SG=	отец	тогда	очень	трудный

замантæ	уыди	:	хæринаг	нæ	уыди	,	хор
заман -т -æ	уыд -и		хæринаг	нæ	уыд -и		хор
время PL NOM	быть PST.INTR.3SG		пища	NEG	быть PST.INTR.3SG		зерно

нæ	уыди	,	куыст	дæр	нæ	уыди	уыйас	,	бирæ
нæ	уыд -и		куыст	=дæр	нæ	уыд -и	уыйас		бирæ
NEG	быть PST.INTR.3SG		работа	=PTCL	NEG	быть PST.INTR.3SG	столько		много

цотимæ	зын	цæрæн	уыди	.
цот	-имæ	зын	цæр -æн	уыд -и
потомство COMIT	трудный	жить INF2	быть PST.INTR.3SG	

И когда мой отец родился, были очень тяжелые времена: нечего было есть, не было зерна, не было достаточно работы, особенно было тяжело жить тем, у кого много детей.

4	Мæ	фыд-иу	арæх	дзырдта	,	цы
	мæ=		арæх	дзырд -т -а		цы
	POSS.1SG=		частый	говорить TR PST.TR.3SG		что

уавæрты	цардысты	æмæ	сын	куыд	зын
уавæр	-т -ы	цард -ысты	æмæ =сын	куыд	зын
условия, положение PL INESS	жить PST.INTR.3PL	и	=3PL.ENCL.DAT	как	трудный

уыди	,	куыд	хъомыл	кодта	,	цæмæй
уыд -и		куыд	хъомыл	код -т -а		цæмæй
быть PST.INTR.3SG		как	взрослый	делать TR PST.TR.3SG		чтобы

дын	бахæринаг	уа	,	уый	тыххæй	хъуамæ
=дын	ба- хæр -инаг	уа		уый	тыххæй	хъуамæ
=2SG.ENCL.DAT	PV есть PTCP.FUT	быть.SBJV.3SG		DemDist.GEN	для	нужно

дзæбæх	бакуыстаис	цæхæрадоны	дæр	.
дзæбæх	ба- куыст -аис	цæхæрадон -ы	=дæр	
хороший PV	работать CNTRF.2SG	огород INESS	=PTCL	

Мой отец часто говорил, в каких условиях они жили, и как им было трудно, как он рос, чтобы было, что поесть, надо было хорошенько поработать и в огороде.

5.1 **Æмæ-иу** **цы** **ныссагътаиккой** , **уый** **дæр** **нæ**
 æмæ =иу цы ныс- сагът -аиккой уый =дæр нæ
 и =ITER что PV сажать CNTRF.3PL DemDist.GEN =PTCL NEG

уыди , **мыккаг дæр** **тынг зынтæй** .
 уыд -и мыккаг =дæр тынг зын -т -æй
 быть PST.INTR.3SG семена =PTCL очень трудный PL ABL

И даже не было, что посадить, и с семенами были трудности.

5.2 **Æмæ ахæм уавæрты** **схъомыл** **и** , **æмæ дзулмаæ**
 æмæ ахæм уавæр -т -ы с- хъомыл и æмæ дзул -мæ
 и такой условия, положение PL GEN PV взрослый EXST и хлеб ALL

дæр-иу **дынджыр очереды** **лæууыдысты** , **цæмæй**
 =дæр =иу дынджыр очеред -ы лæууыд -ысты цæмæй
 =PTCL =ITER большой очередь INESS стоять PST.INTR.3PL чтобы

сæм **къæбæр æрхауа** , **уый** **тыххæй** .
 =сæм къæбæр æр- хау -а уый тыххæй
 =3PL.ENCL.ALL пропитание PV падать SBJV.3SG DemDist.GEN для

И в таких условиях он вырос, за хлебом стояли в длинных очередях, чтобы им достался кусочек хлеба.

6.1 **Райсомæй ацу** **раджы** , **æмæ дæм** **гыццыл**
 райсом -æй а- цу -*0 раджы æмæ =дæм гыццыл
 утро ABL PV идти IMP.2SG рано и =2SG.ENCL.ALL маленький

æрхаудзæн , **æмæ-иу æнæхъæн бинонтæн-иу æй**
 æр- хау -дзæн æмæ =иу æнæхъæн =æй
 PV падать FUT.3SG и =ITER весъ =3SG.ENCL.GEN

алыг **кодтой** , **цæмæй алчидæр** ... **алкæмæдæр**
 а- лыг код -т -ой цæмæй алчи =дæр алкæмæ -дæр
 PV отрезанный делать TR PST.TR.3PL чтобы каждый =PTCL все.ALL INDEF

æрхауа **дзулы** **къæбæр** .
 æр- хау -а дзул -ы къæбæр
 PV падать SBJV.3SG хлеб GEN кусок

Иди с утра пораньше , и достанется тебе мало, и резали его на всю семью, чтобы все... всем достался кусочек.

6.2 **Æмæ кусын** **тынг раджы райдыдтой** .
 æмæ кус -ын тынг раджы ра- йдыд -т -ой
 и работать INF очень рано PV начинать/ся TR PST.TR.3PL

И они очень рано начали работать.

7.1 **Цæмæй мæ** **фыдæн** **йе** , **фсымæртæ** **æмæ**
 цæмæй мæ= фыд -æн йе= фсымæр -т -æ æмæ
 чтобы POSS.1SG= отец DAT POSS.3SG= брат PL NOM и

йæ	хотæ	сахуыр	кæной	уый	тыххæй
=йæ	хо -т -æ	с- ахуыр	кæн -ой	уый	тыххæй
=3SG.ENCL.GEN	сестра PL NOM	PV учеба	делать SBJV.3PL	DemDist.GEN	для

мæ	фыд	кусгæ	кодта
мæ=	фыд	кус -гæ	код -т -а
POSS.1SG=	отец	работать CONV	делать TR PST.TR.3SG

Чтобы братья и сестры моего отца выучились, мой отец работал.

7.2 Йæ	фыдыфыд	... мæ	фыдыфыдимæ-иу	куыста
йæ=	фыдыфыд	мæ=		куыст -а
POSS.3SG=	дед (по отцу)	POSS.1SG=		работать PST.TR.3SG

ацыди	æмæ-иу	ын	æххуыс	кодта
а- цыд -и	æмæ =иу	=ын	æххуыс	код -т -а
PV идти PST.INTR.3SG	и =ITER	=3SG.ENCL.DAT	помощь	делать TR PST.TR.3SG

Его дед... С моим дедом он работал, шел и помогал ему.

8.1 Йер	авд	сывæллоны	уыдысты	– цыппар	æфсымæры	æмæ
йер	авд	сывæллон -ы	уыд -ысты	цыппар	æфсымæр -ы	æмæ
сейчас	семь	ребенок GEN	быть PST.INTR.3PL	четыре	брат GEN	и

æртæ	хойы	æмæ	иууылдæр	сахуыр	кодтой	зындгонд
æртæ	хо -йы	æмæ	иууылдæр	с- ахуыр	код -т -ой	зындгонд
три	сестра GEN	и	все	PV учеба	делать TR PST.TR.3PL	известный

дзæбæх	лæгтæ	сæ	рауади	мæ
дзæбæх	лæг -т -æ	=сæ	ра- уад -и	мæ=
хороший	человек PL NOM	=3PL.ENCL.ABL	PV получаться PST.INTR.3SG	POSS.1SG=

фыдæй	дæр
фыд -æй	=дæр
зло ABL	=PTCL

Их было семеро детей – четыре брата и три сестры, и все они выучились, стали известными, хорошими людьми, и мой отец тоже.

8.2 Æмæ	мæ	фыдыфыд	плотникай	куыста	æмæ-иу
æмæ	мæ=	фыдыфыд	плотник -æй	куыст -а	æмæ =иу
и	POSS.1SG=	дед (по отцу)	плотник ABL	работать PST.TR.3SG	и =ITER

ын	мæ	фыд	та	æххуыс	кодта	хъæдмæ
=ын	мæ=	фыд	=та	æххуыс	код -т -а	хъæд -мæ
=3SG.ENCL.DAT	POSS.1SG=	отец	=же	помощь	делать TR PST.TR.3SG	лес ALL

дæр-иу	ацыдысты	цыдæр	амæлттæ
=дæр =иу	а- цыд -ысты	цы -дæр	амæл -тт -æ
=PTCL =ITER	PV идти PST.INTR.3PL	что INDEF	возможность, средство PL NOM

кодтой

код -т -ой
делать TR PST.TR.3PL

И мой дед работал плотником, а мой отец ему помогал, они и в лес ходили, что-то как-то доставали.

9.1 Афтамэй схомыл и , авд къласы фæци , авдæй
афтамэй с- хьомыл и авд кълас -ы фæци авд -æй
так PV взрослый EXST семь класс GEN PV+быть.PRS.3SG семь ABL

фылдæр ын нæ бантысти , уый тыххæй
фылдæр =ын нæ ба- нтыст -и уый тыххæй
больше =3SG.ENCL.DAT NEG PV удаваться PST.INTR.3SG DemDist.GEN для

æмæ кусгæ кодта , цæмæй хæдзары хойраг
æмæ кус -гæ код -т -а цæмæй хæдзар -ы хойраг
и работать CONV делать TR PST.TR.3SG чтобы дом INESS еда

уа , уый тыххæй .
уа уый тыххæй
быть.SBJV.3SG DemDist.GEN для

Так он и вырос, окончил семь классов, больше семи ему не удалось, потому что он работал, чтобы в доме была еда.

9.2 ‘ Мæ стæй хæстон æфсадмæ ацыди , æфсадмæ æмæ
Мæ стæй хæстон æфсад -мæ а- цыд -и æфсад -мæ æмæ
и потом военный армия ALL PV идти PST.INTR.3SG армия ALL и

уым службæ кодта .
уым службæ код -т -а
DemDist.IN служба делать TR PST.TR.3SG

Потом он ушел в армию, в армию и там служил.

10.1 Уым дæр бахауди штаб армии СКФО , афтæ
уым =дæр ба- хауд -и афтæ
DemDist.IN =PTCL PV падать PST.INTR.3SG так

хуынди « Северо-Кавказский штаб армии »... в общем , уырдаем
хуынд -и в общем уырдаем
зваться PST.INTR.3SG в общем туда

кæдæмдæр бахауди , уым службæ кодта .
кæдæм -дæр ба- хауд -и уым службæ код -т -а
куда INDEF PV падать PST.INTR.3SG DemDist.IN служба делать TR PST.TR.3SG

Там он попал в штаб армии СКФО, так он назывался «Северо-Кавказский штаб армии»... в общем, куда-то туда он попал, там служил.

10.2 **Æмæ уым та шофырæй куыста , генералы**
 æмæ уым =та шофыр -æй куыст -а генерал -ы
 и DemDist.IN =же шофер ABL работать PST.TR.3SG генерал GEN

ласта машинайыл .
 ласт -а машина -йыл
 возить PST.TR.3SG машина SUPER

А там он работал шофером, возил генерала на машине.

11.1 **Æмæ-иу уый тыххæй дæр-иу бирæ худæг**
 æмæ =иу уый тыххæй =дæр =иу бирæ худ -æг
 и =ITER DemDist.GEN для =PTCL =ITER много смеяться PTCP.PRS

цаутæ дзырдта .
 цау -т -æ дзырд -т -а
 случай PL NOM говорить TR PST.TR.3SG

И про это он тоже много смешных случаев рассказывал.

11.2 **Ростовы , Новочеркасскы – уым службæ кодта**
 Ростов -ы Новочеркасск -ы уым службæ код -т -а
 Ростов INESS Новочеркасск INESS DemDist.IN служба делать TR PST.TR.3SG
 Ростов
 , **уырдаем бахауди .**
 уырдаем ба- хауд -и
 туда PV падать PST.INTR.3SG

В Ростове, в Новочеркасске – там он служил, туда попал.

11.3 **Æмæ-иу ... ну , радзырдта-иу , куыд службæ кодта .**
 æмæ =иу ну куыд службæ код -т -а
 и =ITER HES как служба делать TR PST.TR.3SG

И... ну, рассказывал, как служил.

12 **Стæй службæйæ куы ссыди , уæд та йæ фыд**
 стæй службæ -йæ куы ссыд -и уæд =та йæ= фыд
 потом служба ABL когда взобраться PST.INTR.3SG тогда =же POSS.3SG= отец

фæзиан и , æнæ фыдæй раджы баззаци æмæ
 фæ- зиан и æнæ= фыд -æй раджы ба- ззад -и æмæ
 PV беда EXST без= зло ABL давно PV оставаться PST.INTR.3SG и

куыста , шофырæй дæр куыста , стæй уæд
 куыст -а шофыр -æй =дæр куыст -а стæй уæд
 работать PST.TR.3SG шофер ABL =PTCL работать PST.TR.3SG потом тогда

скорый помощы шофырæй кусын райдыдта , æмæ
 скорый помощ -ы шофыр -æй кус -ын ра- йдыд -т -а æмæ
 скорая помощь GEN шофер ABL работать INF PV начинать/ся TR PST.TR.3SG и

уым	мæ	мадимæ	базонгæ	сты	куысты	мидæг
уым	мæ=	мад -имæ	ба- зон -гæ	сты	куыст -ы	мидæг
DemDist.IN	POSS.1SG=	мать COMIT	PV знать CONV	быть.PRS.3PL	работа GEN	внутри

æмæ йæ	ракуырда
æмæ =йæ	ра- куырда -т -а
и =3SG.ENCL.GEN	PV просить TR PST.TR.3SG

Потом, когда он вернулся со службы, у него умер отец, он рано остался без отца и работал, и шофером работал, потом он начал работать водителем на машине скорой помощи, и там они познакомились с моей матерью на работе, и он на ней женился.

13.1 Æмæ мах дæр цыппар сывæллоны	– дыууæ лæппуйы	, дыууæ
æмæ мах =дæр цыппар сывæллон -ы	дыууæ лæппу -йы	дыууæ
и мы.NOM =PTCL четыре ребенок GEN	два мальчик GEN	два

чызджы	, æз кæстæр дæн	, се	ппæты кæстæр
чыздж -ы	æз кæстæр дæн	се=	ппæт -ы кæстæр
девочка GEN	я младший быть.PRS.1SG	POSS.3PL=	все GEN младший

И нас тоже четверо детей – два мальчика, две девочки, я младшая, самая младшая.

13.2 Мæ фыдыл уже ... Йер ыл цæуы
мæ= фыд -ыл уже йер =ыл цæу -ы
POSS.1SG= отец SUPER уже сейчас =3SG.ENCL.SUPER идти PRS.3SG

æхсай фондз азы	, мæ бирæтæн хистæр у
æхсай фондз аз -ы	мæ= бирæ -т -æн хистæр у
шестьдесят пять год INESS	POSS.1SG= много PL DAT старший быть.PRS.3SG

, мыггагæн дæр бирæтæн хистæр	, хæдзары дæр
мыггаг -æн =дæр бирæ -т -æн хистæр	хæдзар -ы =дæр
род DAT =PTCL много PL DAT старший	дом INESS =PTCL

. Моему отцу уже... Сейчас ему шестьдесят пять лет, и для многих он старший, и в фамилии для многих старший, и дома.

13.3 Йер дæр уже у ветеран труда мæ фыд , бирæ
йер =дæр уже у мæ= фыд бирæ
сейчас =PTCL уже быть.PRS.3SG POSS.1SG= отец много

фæкуыста æмæ йын ахæм аккаг
фæ- куыс -т -а æмæ =йын ахæм аккаг
PV работать TR PST.TR.3SG и =3SG.ENCL.DAT такой достойный
работать
скодтой
с- код -т -ой
PV делать TR PST.TR.3PL

Сейчас уже ветеран труда мой отец, он много проработал, и его наградили.

14.1	Mæ	мад	–	медик	,	медсестрайæ	куыста	,	йер
	mæ=	мад		медик		медсестра -йæ	куыс -т -а		йер
	POSS.1SG=	мать		медик		медсестра ABL	работать TR PST.TR.3SG		сейчас

дәр	санаторий « Тамиск », уым	кусы	медсестрайә
=дәр	уым	кус -ы	медсестра -йә
=PTCL	DemDist.IN	работать PRS.3SG	медсестра ABL

Моя мама – медик, работала медсестрой, и сейчас она работает медсестрой в санатории «Тамиск».

14.2 Афѧѧ .
аѧѧѧ
ѧѧѧѧ

Вот так.

15.1	Мæхи		тыххæй	та	цы	радзурон		?
	мæ=	хи	тыххæй	=та	цы	ра- дзур	-он	
	POSS.1SG=	REFL.GEN	для	=же	что	PV говорить	SBJV.1SG	

А что о себе рассказать?

15.2	Ахуыр	кодтон		иннаѣты		хуызæн	,	куыд	иннаѣтæ
	ахуыр	код	-т -он	иннаѣ	-т -ы	хуызæн		куыд	иннаѣ -т -æ
	учеба	делать	TR PST.TR.1SG	другой	PL GEN	похожий		как	другой PL NOM

, æз дæр афтæ .
 æз =дæр афтæ
 я =PTCL так

Я училась, как и другие, и я так же училась.

15.3 Ахуыр фæдæн स्कьола , стæй уæд бацыдтæн
 ахуыр фæ- дæн स्कьола стæй уæд ба- цыд -тæн
 учеба PV быть.PRS.1SG школа потом тогда PV идти PST.INTR.1SG

северо-государственный	...	Ой ,	цытаæ	дзурын	?!
			цы -т -æ	дзур	-ын
			что PL NOM	говорить	PRS.1SG

Окончила школу, потом я поступила в северо-государственный... Ой, что я говорю?!

15.4	Северо-государственный	–	уый	цыдæр	ног	ныхас	у
			уый	цы -дæр	ног	ныхас	у
	DemDist.GEN		что	INDEF	новый	слово	быть.PRS.3SG

Северо-государственный — это какое-то новое слово.

16.1 Государственный Северо-Осетинский университет , уырдаэм ахуыр кæнынмæ
университет уырдаэм ахуыр кæн -ын -мæ
университет туда учеба делать INF ALL

бацыдтæн , **мæхæдæг** , **экономический факультетмæ** .
ба- цыд -тæн мæхæдæг экономический факультет -мæ
PV идти PST.INTR.1SG я.сам экономический факультет ALL

Государственный Северо-Осетинский университет, туда я поступила учиться сама, на экономический факультет.

16.2 Уым **фæахуыр** **кодтон** , **æмæ ахуыр куыд**
уым фæ- ахуыр код -т -он æмæ ахуыр куыд
DemDist.IN PV учеба делать TR PST.TR.1SG и учеба как

кодтон , **кусгæ** **дæр** **афтæ** **кодтон** .
код -т -он кус -гæ =дæр афтæ код -т -он
делать TR PST.TR.1SG работать CONV =PTCL так делать TR PST.TR.1SG

Там проучилась, я училась и одновременно работала.

17 Скьола куы фæдæн , **уæд кусын**
скьола куы фæ- дæн уæд кус -ын
школа когда PV быть.PRS.1SG тогда работать INF

райдыдтон , **стæй уæд ахуырмаæ бацыдтæн** ,
ра- йдыд -т -он стæй уæд ахуыр -мæ ба- цыд -тæн
PV начинать/ся TR PST.TR.1SG потом тогда учеба ALL PV идти PST.INTR.1SG

æмæ ахуыр куы фæдæн , **уæд мæм уже стаж работы** ,
æмæ ахуыр куы фæ- дæн уæд =мæм уже
и учеба когда PV быть.PRS.1SG тогда =1SG.ENCL.ALL уже

куыд фæдзурынц , **ахæм мæм уыди** .
куыд фæ- дзур -ынц ахæм =мæм уыд -и
как PV говорить PRS.3PL такой =1SG.ENCL.ALL быть PST.INTR.3SG

Когда я окончила школу, то начала работать, потом уже поступила учиться, и когда я окончила учебу, у меня уже был, как говорится, стаж работы.

18.1 Æз бирæ ... ну ... ахуыр куы фæдæн , **уæд уже æртæ**
æз бирæ ну ахуыр куы фæ- дæн уæд уже æртæ
я много HES учеба когда PV быть.PRS.1SG тогда уже три

азы кусгæ кодтон , **стæй стажировкæмæ**
аз -ы кус -гæ код -т -он стæй стажировкæ -мæ
год INESS работать CONV делать TR PST.TR.1SG потом стажировка ALL

ацыдтæн , **уже главный бухгалтерæй куыстон** , **афтæ**
а- цыд -тæн уже главный бухгалтер -æй куыс -т -он афтæ
PV идти PST.INTR.1SG уже главный бухгалтер ABL работать TR PST.TR.1SG так

иугыщыл акуыстон .
иу гыщыл а- куыс -т -он
один маленький PV работать TR PST.TR.1SG

Я много... ну... на тот момент, когда я окончила учебу, я уже работала три года, потом ездила на стажировку, уже работала главным бухгалтером, так, немного поработала.

18.2 Афгæ .

афгæ
так

Так.

19 Уже мæ бон цас у , уыйбæрц
уже мæ= бон цас у уый бæрц
уже POSS.1SG= день сколько быть.PRS.3SG DemDist количество

фæкусын , хуыздæр куы уайд , уæддæр бæргæ , фæлæ
фæ- кус -ын хуыздæр куы уайд уæддæр бæргæ фæлæ
PV работать PRS.1SG лучше когда быть.OPT.3SG все-таки конечно но

... Мæ фыд-иу мын куыд дзырдта , афгæ ,
мæ= =мын куыд дзырд -т -а афгæ
POSS.1SG= =1SG.ENCL.DAT как говорить TR PST.TR.3SG так

кусын дæр раджы байдыдта , æмæ
кус -ын =дæр раджы ба- йдыд -т -а æмæ
работать INF =PTCL рано PV начинать/ся TR PST.TR.3SG и

куыста , æмæ мæн дæр фæфæнды , цæмæй æз дæр
куыст -а æмæ мæн =дæр фæ- фæнд -ы цæмæй æз =дæр
работать PST.TR.3SG и я.GEN =PTCL PV хотеть PRS.3SG чтобы я =PTCL

афгæ ... Мæн дæр фæндыди кусынмæ .
афгæ мæн =дæр фæндыд -и кус -ын -мæ
так я.GEN =PTCL хотеть PST.INTR.3SG работать INF ALL

Сейчас как могу, работаю, хотелось бы, чтобы было лучше, но... Как говорил мне отец, он рано начал работать и работал, и мне тоже хотелось, чтобы и я так... Я тоже хотела на работу.

20.1 Скьолайы куы ахуыр кодтон , уæд дæр-иу
скьола -йы куы ахуыр код -т -он уæд =дæр =иу
школа INESS когда учеба делать TR PST.TR.1SG тогда =PTCL =ITER

бацыдтæн , ахæм нæм уыди ,
ба- цыд -тæн ахæм =нæм уыд -и
PV идти PST.INTR.1SG такой =1PL.ENCL.ALL быть PST.INTR.3SG

ученический бригадæ .
ученический бригад -æ
ученическая бригада NOM

Когда я училась в школе, я записывалась, была у нас ученическая бригада, туда.

20.2 **Скъолайы-иу** **ахоргæ** , **цыдæртæ** **æфснайгæ** ,
 скъола -йы - =иу -гæ цы -дæр -т -æ æфснай -гæ
 школа INESS =ITER красить CONV что INDEF PL NOM убирать CONV

сæрды .
 сæрд -ы
 лето INESS

В школе красили, что-то убирали, летом.

20.3 **Æмæ-иу** **бацыдтæн** , **мæхицæн**
 æмæ =иу ба- цыд -тæн мæ= -хицæн
 и =ITER PV идти PST.INTR.1SG POSS.1SG= REFL.DAT

бакуыстон , **тетрæдтæ-иу** **балхæдтон** **мæхицæн**
 ба- куыст -он ба- лхæд -т -он мæ= -хицæн
 PV работать PST.TR.1SG PV купить TR PST.TR.1SG POSS.1SG= REFL.DAT

мæхæдæг **цы** **бакуыстон** , **уыцы æхцайæ** .
 мæхæдæг цы ба- куыст -он уыцы æхца -йæ
 я.сам что PV работать PST.TR.1SG тот деньги ABL

И я шла, зарабатывала на себя, покупала тетради себе на деньги, которые заработала сама.

21.1 **Æмæ-иу** **мæ** **зæрдæмæ** **цыди** **афтæ** , **цæмæй**
 æмæ =иу мæ= зæрдæ -мæ цыд -и афтæ цæмæй
 и =ITER POSS.1SG= сердце ALL идти PST.INTR.3SG так чтобы

мын **мæ** **мад æмæ** **мæ** **фыд** **ма** **æлхæной** ,
 =мын мæ= мад æмæ мæ= фыд ма æлхæн -ой
 =1SG.ENCL.DAT POSS.1SG= мать и POSS.1SG= отец NEG купить SBJV.3PL

фæлæ **мæхæдæг** .
 фæлæ мæхæдæг
 но я.сам

И мне нравилось так, чтобы не мама с отцом мне покупали, а я сама себе.

21.2 **Стæй** **уæд** **секретарæй** **куыстон** , **бухгалтерæй** ,
 стæй уæд секретар -æй куыс -т -он бухгалтер -æй
 потом тогда секретарь ABL работать TR PST.TR.1SG бухгалтер ABL

главный бухгалтерæй , **афтæ** , **æндæр цæмæйдæрты** .
 главный бухгалтер -æй афтæ æндæр цæмæй -дæр -т -ы
 главный бухгалтер ABL так другой что.ABL INDEF PL GEN
 что.ABL

Потом я работала секретарем, бухгалтером, главным бухгалтером и т.д.

22.1 **Æртæккæ** **та** **хæдзары** **фæбадын** , **уый** **тыххæй æмæ**
 æртæккæ =та хæдзар -ы фæ- бад -ын уый тыххæй æмæ
 сейчас =же дом INESS PV сидеть PRS.1SG DemDist.GEN для и

мын	хорз	куыст	на́й
=мын	хорз	куыст	на́й
=1SG.ENCL.DAT	хороший	работа	EXST.NEG

А сейчас сию дома, потому что нет хорошей работы.

22.2	Æмæ	хорз	куыст	куы	на́	уа	,	уæд	на́	уарзын
	æмæ	хорз	куыст	куы	на́	уа		уæд	на́	уарз -ын
	и	хороший	работа	когда	NEG	быть.SBJV.3SG		тогда	NEG	любить PRS.1SG

кусын	,	хорз	куысты	кусын	уарзын
кус -ын		хорз	куыст -ы	кус -ын	уарз -ын
работать INF		хороший	работа INESS	работать INF	любить PRS.1SG

А если нет хорошей работы, я не люблю работать, я люблю работать на хорошей работе.

22.3 Афтæ .
афтæ
так

Вот так.

22.4 Йер	ма	цы	радзурон	?
йер	=ма	цы	ра- дзур	-он
сейчас	=ещё	что	PV говорить	SBJV.1SG

Что еще рассказать?

23.1 Олег	:	Санкт-Петербурджы	кой
Олег		Санкт Петербурдж -ы	кой
Олег		Санкт Петербург GEN	упоминание

О Санкт-Петербурге.

23.2 Уым	уыдтæ
уым	уыд -тæ
DemDist.IN	быть PST.INTR.2SG

Ты там была.

24.1 Фатима	:	А	,	Санкт-Петербурджы	дæр	уыдтæ	,	фæлæ
Фатима		А		Санкт Петербурдж -ы	=дæр	уыд -тæ		фæлæ
Фатима				Санкт Петербург GEN	=PTCL	быть PST.INTR.2SG		но

уым	дæр	зын	у	иунагæй	цæрын	,	æмбæлттæ
уым	=дæр	зын	у	иунаг -æй	цæр -ын		æмбæл -ттæ
DemDist.IN	=PTCL	трудный	быть.PRS.3SG	один ABL	жить INF		друг PL

мын	дзы	уыди	,	æмгæрттæ
=мын	=дзы	уыд -и		æмгæр -тт -æ
=1SG.ENCL.DAT	=3SG.ENCL.INESS	быть PST.INTR.3SG		ровесник PL NOM

А, в Санкт-Петербурге я тоже была, но там тоже сложно жить одной, у меня были там друзья, ровесники.
Должно быть уыд-тæн (быть-PST.1SG)

24.2 **Æмгæрттимæ** хорз у , хорз æмгар дæр куы
 æмгар -тт -имæ хорз у хорз æмгар =дæр куы
 ровесник PL COMIT хороший быть.PRS.3SG хороший ровесник =PTCL когда

уа , уæд ныхасæй дæр фæкасы адаймагмæ ,
 уа уæд ныхас -æй =дæр фæ- кæс -ы адаймаг -мæ
 быть.SBJV.3SG тогда слово ABL =PTCL PV смотреть PRS.3SG человек ALL

фæлаæ йын дзы **фæхæцæг** куы нæ
 фæлаæ =йын =дзы фæ- хæц -æг куы нæ
 но =3SG.ENCL.DAT =3SG.ENCL.INESS PV держать PTCP.PRS когда NEG

уа , хистæр , амонæг , уæд зын у .
 уа хистæр амон -æг уæд зын у
 быть.SBJV.3SG старший показывать PTCP.PRS тогда трудный быть.PRS.3SG

С ровесниками хорошо, хорошо, если есть хороший ровесник, он и словом поможет человеку, но если его некому поддержать, если нет старших, тех, кто подсказал бы, тогда сложно.

25.1 **Æмæ уым дæр куыстон æмæ**
 æмæ уым =дæр куыс -т -он æмæ
 и DemDist.IN =PTCL работать TR PST.TR.1SG и

амæлттæ кодтон , **нæхимæ** дæр
 амæл -тт -æ код -т -он нæ= химæ =дæр
 возможность, средство PL NOM делать TR PST.TR.1SG POSS.1PL= REFL.ALL =PTCL

ссыдтæн уый **фæстæ** , **мæ** **мад æмæ**
 ссыд -тæн уый фæстæ мæ= мæд æмæ
 взобратся PST.INTR.1SG DemDist.GEN после POSS.1SG= мать и

мыл **мæ** **фыд æнкъард кодтой** **æмæ** **мæ**
 =мыл мæ= фыд æнкъард код -т -ой æмæ мæ=
 =1SG.ENCL.SUPER POSS.1SG= отец печаль делать TR PST.TR.3PL и POSS.1SG=

нал **ауагътой** , **нæ** **хæдзары** **бад** ,
 нал а- уагът -ой нæ хæдзар -ы бад -*0
 больше.не PV отпускать PST.TR.3PL NEG дом INESS сидеть IMP.2SG

зæгъгæ .
 зæгъ -гæ
 сказать CONV

И там я тоже работала и зарабатывала, и домой приехала потом, мои мать с отцом скучали по мне и больше не отпустили меня, сиди, говорят, дома.

25.2 **Æнауый уым дæр дзæбæх уыди** .
 æнауый уым =дæр дзæбæх уыд -и
 просто DemDist.IN =PTCL хороший быть PST.INTR.3SG

А так, там было хорошо.

26 Дзæбæх горæт у , рæсугъд , æмбæлтæ мын
 дзæбæх горæт у рæсугъд æмбæл -ттæ =мын
 хороший город быть.PRS.3SG красивый друг PL =1SG.ENCL.DAT

дзы бираæ æмбæлтæ базыдтон , уым чи
 =дзы бираæ æмбæл -ттæ ба- зыд -т -он уым чи
 =3SG.ENCL.INESS много друг PL PV знать TR PST.TR.1SG DemDist.IN кто

цæры , ахæмтæ , æппæт Уæрæсейæ дæр чи
 цæр -ы ахæм -т -æ æппæт Уæрæсе -йæ =дæр чи
 жить PRS.3SG такой PL NOM все Россия ABL =PTCL кто

ссыди , бираæтæ дзы уыди
 ссыд -и бираæ -т -æ =дзы уыд -и
 взобратъся PST.INTR.3SG много PL NOM =3SG.ENCL.INESS быть PST.INTR.3SG

Владивасток , Хабаровск , уæдæ уырдыгæй чи ссыди ,
 Владивасток Хабаровск уæдæ уырдыгæй чи ссыд -и
 Владивосток Хабаровск так оттуда кто взобратъся PST.INTR.3SG

ахæмтæ .
 ахæм -т -æ
 такой PL NOM

Это хороший город, красивый, друзей у меня там много, друзей я узнала, таких, кто там живет, и таких, которые приехали со всей России – из Владивостока, Хабаровска.

27.1 Æмæ тынг дзæбæх адæм уыдысты бæргæ , ныр дæр
 æмæ тынг дзæбæх адæм уыд -ысты бæргæ ныр =дæр
 и очень хороший люди быть PST.INTR.3PL конечно сейчас =PTCL

сæ фæмысын , арæх сæм
 =сæ фæ- мыс -ын арæх =сæм
 =3PL.ENCL.GEN PV вспоминать PRS.1SG частый =3PL.ENCL.ALL

фæдзурын .
 фæ- дзур -ын
 PV говорить PRS.1SG

И они, конечно, хорошие люди были, и сейчас я их вспоминаю, часто звоню им.

27.2 Уыдон дæр мæ фæмысынц , фæстæмæ
 уыдон =дæр мæ= фæ- мыс -ынц фæстæмæ
 DemDist.PL.NOM =PTCL POSS.1SG= PV вспоминать PRS.3PL обратно

мæм фæдзурынц , фæлæ ныртæккæ нырма гæнæн
 =мæм фæ- дзур -ынц фæлæ ныртæккæ нырма гæнæн
 =1SG.ENCL.ALL PV говорить PRS.3PL но сейчас пока еще возможность

нама и , цамай фастаема ацауон .
 нама и цамай фастаема а- цау -он
 ещё.не EXST чтобы обратно PV идти SBJV.1SG

И они меня вспоминают, звонят мне тоже, но сейчас пока нет у меня возможности снова туда поехать.

27.3 Афга .
 афга
 так

Вот так.

28.1 Бирае хорз адамыл дзы фембаелдтэн .
 бирае хорз адам -ыл =дзы фе- мбаелд -тэн
 много хороший люди SUPER =3SG.ENCL.INESS PV встречать PST.INTR.1SG

Многих хороших людей я там встетила.

28.2 Афга загъдзынаен , амае хорз адам бирае и камфандыдэр .
 афга загъ -дзынаен амае хорз адам бирае и камфанды -дэр
 так сказать FUT.1SG и хороший люди много EXST где угодно INDEF

Скажу, что хороших людей много везде.

28.3 Везде есть хорошие люди .

Везде есть хорошие люди.

28.4 Афга .
 афга
 так

Вот.

28.5 Цы ма радзурон ?
 цы =ма ра- дзур -он
 что =ещё PV говорить SBJV.1SG

Что еще рассказать?

28.6 Казахстаны куыд уыдтэн , уый дэр .
 Казахстан -ы куыд уыд -тэн уый =дэр
 Казахстан GEN как быть PST.INTR.1SG DemDist.GEN =PTCL

О том, как я была в Казахстане.

29.1 Уазæгуаты ацыдыстæм мæ зонгæтимæ
 уазæгуаты а- цыд -ыстæм мæ= зон -гæ -т -имæ
 в гостях PV идти PST.INTR.1PL POSS.1SG= знать CONV PL COMIT

Казахстанмæ .

Казахстан -мæ

Казахстан ALL

Мы с моими знакомыми поехали в Казахстан в гости.

29.2 Ну , маен фандыди фенын , куыд цæрынц ,
 ну маен фандыд -и фен -ын куыд цæр -ынц
 HES я.GEN хотеть PST.INTR.3SG PV+видеть INF как жить PRS.3PL

æвæццæгæн , **гыццыл** **сымах** **хуызæн** **дæр** , **сымах** **дæр**
 æвæццæгæн гыццыл сымах хуызæн =дæр сымах =дæр
 наверное маленький вы похожий =PTCL вы =PTCL

фæндыди , **мæ** **мах** **ам** **куыд** **цæрæм** ,
 фæндыд -и мæ= мах ам куыд цæр -æм
 хотеть PST.INTR.3SG POSS.1SG= мы.NOM DemProx.IN как жить PRS.1PL
 здесь

уыдæттæ **базонын** , **цыдæр** ... **æз** **та** **афтæ** **ацыдтæн**
 уыдæ -ттæ ба- зон -ын цы -дæр æз =та афтæ а- цыд -тæн
 DemDist.PL PL PV знать INF что INDEF я =же так PV идти PST.INTR.1SG

, **цæмæй** **æз** **дæр** **истытæ** **базонон** , **йер** **кæмдæр**
 цæмæй æз =дæр исты -т -æ ба- зон -он йер кæм -дæр
 чтобы я =PTCL что-нибудь PL NOM PV знать SBJV.1SG сейчас где INDEF

фæсарæнты **адæм** **куыд** **цæрынц** , **зæгъгæ** .
 фæсарæн -т -ы адæм куыд цæр -ынц зæгъ -гæ
 граница PL INESS люди как жить PRS.3PL сказать CONV

Ну, мне хотелось посмотреть, как живут, наверное, как и вам, вам тоже хотелось узнать, как мы живем...
 а я так поехала, чтобы что-то узнать, как, например, заграницей живут люди.

30.1 **Æмæ** **бацыдыстæм** **тынг** **зæронд** **хъæумæ** .
 æмæ ба- цыд -ыстæм тынг зæронд хъæу -мæ
 и PV идти PST.INTR.1PL очень старый село ALL

И мы поехали в очень старое село.

30.2 **Ну** , **мæнæ** **раджы** **заманты** **дзы** **куыд** **цардысты**
 ну мæнæ раджы заман -т -ы =дзы куыд цард -ысты
 HES вот давно время PL INESS =3SG.ENCL.INESS как жить PST.INTR.3PL

, **ныр** **дæр** **дзы** **афтæ** **цæрынц** .
 ныр =дæр =дзы афтæ цæр -ынц
 сейчас =PTCL =3SG.ENCL.INESS так жить PRS.3PL

Ну, как в давние времена жили там люди, так и сейчас живут.

30.3 **Йер** **дзы** ... **хæргæ** **дæр** **зæххыл** **фæкæнынц**
 йер =дзы хæр -гæ =дæр зæхх -ыл фæ- кæн -ынц
 сейчас =3SG.ENCL.INESS есть CONV =PTCL земля SUPER PV делать PRS.3PL

, **мæнæ** **афтæ** , **раздæр-иу** **куыд** **бадтысты** , **афтæ** .
 мæнæ афтæ раз -дæр =иу куыд бадт -ысты афтæ
 вот так перед COMPAR =ITER как сидеть PST.INTR.3PL так
 DISC

Вот и... и едят они на земле, вот так, как раньше сидели, так же.

31.1 **Сæ** **стыол** **хуыйны** « **дастархан** » **æмæ** **афтæ** , **зæххыл**
 сæ= стыол хуыйн -ы дастархан æмæ афтæ зæхх -ыл
 POSS.3PL= стол зваться PRS.3SG дастархан и так земля SUPER

сбадынц , **ноджы даргъ стьол** , **æмæ афтæ цай фæцымынц**
с- бад -ынц ноджы даргъ стьол æмæ афтæ цай фæ- цым -ынц
PV сидеть PRS.3PL еще длинный стол и так чай PV пить PRS.3PL

бон-изæрмаæ дзул хæ ... дзулимаæ .
дзул хæ дзул -имæ
хлеб HES хлеб COMIT

Стол у них называется «дастархан», и садятся они на землю, к тому же стол длинный, и так с утра до вечера пьют чай хлеб... с хлебом.

31.2 Уым дæр фæдæн , **федтон бирæ адæм** ,
уым =дæр фæ- дæн фед -т -он бирæ адæм
DemDist.IN =PTCL PV быть.PRS.1SG PV+видеть TR PST.TR.1SG много люди

уым дæр ис дзæбæх адæм .
уым =дæр ис дзæбæх адæм
DemDist.IN =PTCL EXST хороший люди

И там я побыла, повидала многих людей, и там есть хорошие люди.

32.1 Фæлæ дзы цы ... мæ зæрдæмæ ... цымыдисаг
фæлæ =дзы цы мæ= зæрдæ -мæ цымыдисаг
но =3SG.ENCL.INESS что POSS.1SG= сердце ALL интересный

мæм цы фæкасти , **цыдæр æгъдæуттæ**
=мæм цы фæ- каст -и цы -дæр æгъдæу -тт -æ
=1SG.ENCL.ALL что PV смотреть PST.INTR.3SG что INDEF обычай PL NOM

дзы ирон æгъдæутты хуызæн сты , **кæцыдæр**
=дзы ирон æгъдæу -тт -ы хуызæн сты кæцы -дæр
=3SG.ENCL.INESS осетинский обычай PL GEN похожий быть.PRS.3PL какой INDEF

æгъдæуттæ .
æгъдæу -тт -æ
обычай PL NOM

Но что мне там... что понравилось... что показалось мне удивительным, что некоторые их традиции схожи с осетинскими традициями, некоторые традиции.

32.2 Йер дзы ис ахæм цыдæр хабæртæ , **æмæ**
йер =дзы ис ахæм цы -дæр хабæр -тт -æ æмæ
сейчас =3SG.ENCL.INESS EXST такой что INDEF известие PL NOM и
есть

махмæ дæр афтæ фæкæнынц .
махмæ =дæр афтæ фæ- кән -ынц
мы.ALL =PTCL так PV делать PRS.3PL

Есть у них вещи, которые и у нас делают.

33.1 Уым дæр йер , махмæ куыд у , афтæ
уым =дæр йер махмæ куыд у афтæ
DemDist.IN =PTCL сейчас мы.ALL как быть.PRS.3SG так

бæрæгбонмæ фыс аргæвдынц ,

бæрæг бон -мæ фыс аргæвд -ынц
заметный день ALL овца зарезать PRS.3PL
праздник

бакой йæ кæнынц , æмæ стæй иууылдæр иумæ
ба- кой =йæ кæн -ынц æмæ стæй иууылдæр иумæ
PV упоминание =3SG.ENCL.GEN делать PRS.3PL и потом все вместе
зарезать

сбадынц , баминас кæнынц .
с- бад -ынц ба- минас кæн -ынц
PV сидеть PRS.3PL PV угощение делать PRS.3PL

И там, как и у нас, к празднику режут барана, потом все вместе садятся, трапезничают.

33.2 Стæй сæм уазæг дæр кадджын у , йер
стæй =сæм уазæг =дæр кад -джын у йер
потом =3PL.ENCL.ALL гость =PTCL почёт ADJ быть.PRS.3SG сейчас

махмæ дæр уазæг кадджын у .
махмæ =дæр уазæг кад -джын у
мы.ALL =PTCL гость почёт ADJ быть.PRS.3SG

К тому же у них гость в почете, и у нас тоже гость очень уважаем.

34.1 Цыдæр æгъдæуттæ дзы ис , æмæ мах
цы -дæр æгъдæу -тт -æ =дзы ис æмæ мах
что INDEF обычай PL NOM =3SG.ENCL.INESS EXST и мы.NOM

æгъдæутты хуызæн сты , ирон адæмы æгъдæутты
æгъдæу -тт -ы хуызæн сты ирон адæм -ы æгъдæу -тт -ы
обычай PL GEN похожий быть.PRS.3PL осетинский люди GEN обычай PL GEN

хуызæн .
хуызæн
похожий

Какие-то традиции там есть, схожие с нашими, с традициями осетинского народа.

34.2 Сæ хъæу дæр афтæ , мæнæ махмæ цы хæдзæрттæ и ,
сæ= хъæу =дæр афтæ мæнæ махмæ цы хæдзæр -тт -æ и
POSS.3PL= село =PTCL так вот мы.ALL что дом PL NOM EXST
DISC

ахæм хæдзæрттæ дзы и .
ахæм хæдзæр -тт -æ =дзы и
такой дом PL NOM =3SG.ENCL.INESS EXST

И село у них тоже, такие же дома, как у нас, такие же дома там.

34.3 **Уым** **дæр** **фыстæ** **дарынц** , **афтæ** **хæдзары**
 уым =дæр фыс -т -æ дар -ынц афтæ хæдзар -ы
 DemDist.IN =PTCL овца PL NOM содержать PRS.3PL так дом INESS

куыст **кæнынц** , **цæхæрадоны** , **цыдæр** **æмхуызондзинæдтæ**
 куыст кæн -ынц цæхæрадон -ы цы -дæр æмхуызондзинæд -т -æ
 работа делать PRS.3PL огород INESS что INDEF сходство PL NOM

дзы **уыди** .
 =дзы уыд -и
 =3SG.ENCL.INESS быть PST.INTR.3SG

И там держат баранов, занимаются домашними делами, огородом, что-то похожее есть.

35.1 **Æмæ се** **взаг** **дæр** **сын** **иугыццыл**
 æмæ се= взаг =дæр =сын иу гыццыл
 и POSS.3PL= язык =PTCL =3PL.ENCL.DAT один маленький

бамбæрстон , **базыдтон** , **цы-иу**
 ба- мбæрст -он ба- зыд -т -он цы - =иу
 PV знать PST.TR.1SG PV знать TR PST.TR.1SG что =ITER

дзырдтой , **уый-иу** **гыццыл** **æмбæрстон** ,
 дзырд -т -ой уый =иу гыццыл æмбæрст -он
 говорить TR PST.TR.3PL DemDist.NOM =ITER маленький знать PST.TR.1SG

афтæ , **цыдæр** **ныхæстæ** .
 афтæ цы -дæр ныхæс -т -æ
 так что INDEF слово PL NOM

И язык их я немного понимала, узнала, что они говорили, это я немного понимала, так, какие-то слова.

35.2 **Цыдæр** **ныхæстæ** **дзы** **бахъуыды** **кодтон**
 цы -дæр ныхæс -т -æ =дзы ба- хъуыды код -т -он
 что INDEF слово PL NOM =3SG.ENCL.INESS PV мысль делать TR PST.TR.1SG

, **сахуыр** **кодтон** .
 с- ахуыр код -т -он
 PV учеба делать TR PST.TR.1SG

Какие-то слова я запомнила, выучила.

35.3 **Уым** **мын** **афтæ** **дæр** **уыди** , **ахæм** **адæм** ,
 уым =мын афтæ =дæр уыд -и ахæм адæм
 DemDist.IN =1SG.ENCL.DAT так =PTCL быть PST.INTR.3SG такой люди

æмæ **чи** **дзырдтой** , **ам** , **дам** , **лæуу** ,
 æмæ чи дзырд -т -ой ам =дам лæуу -*0
 и кто говорить TR PST.TR.3PL DemProx.IN =мол оставаться IMP.2SG
 здесь

зæгъгæ , **махмæ** .
 зæгъ -гæ махмæ
 сказать CONV мы.ALL

Там было и такое, были люди, которые говорили, оставайся здесь, у нас.

36.1 Ам махимæ цæрдзынæ , куыст дын
 ам мах -имæ цæр -дзынæ куыст =дын
 DemProx.IN мы.NOM COMIT жить FUT.2SG работа =2SG.ENCL.DAT
 здесь

ссардзыстæм .
 ссар -дзыстæм
 найти FUT.1PL

Здесь с нами будешь жить, найдем тебе работу.

36.2 Ахæм хабар мæ нæ фæндыди , æмæ фæстæмæ
 ахæм хабар мæ= нæ фæндыд -и æмæ фæстæмæ
 такой известие POSS.1SG= NEG хотеть PST.INTR.3SG и обратно

рацыдтæн .
 ра- цыд -тæн
 PV идти PST.INTR.1SG

А мне не хотелось, и я вернулась.

36.3 Афтæ .
 афтæ
 так

Вот так.

36.4 Бирæ цыдæртæ дзы федтон ,
 бирæ цы -дæр -т -æ =дзы фед -т -он
 много что INDEF PL NOM =3SG.ENCL.INESS PV+видеть TR PST.TR.1SG

аластой мæ цыдæр дворецтæ йедтæм ,
 а- ласт -ой =мæ цы -дæр дворец -т -æ йед -т -æм
 PV возить PST.TR.3PL =1SG.ENCL.GEN что INDEF дворец PL NOM HES PL ALL

раздæр цыдæр хантæ кæм царди , ахæм бынæттæм .
 раздæр цы -дæр хан -т -æ кæм цард -и ахæм бынæт -т -æм
 вначале что INDEF хан PL NOM где жить PST.INTR.3SG такой место PL ALL

Много чего я там видела, возили меня в какой-то дворец и еще куда-то, в места, где раньше жили какие-то ханы.

37.1 Æмæ тынг рæсугъд бынæттæ федтон , экскурситæ
 æмæ тынг рæсугъд бынæт -т -æ фед -т -он экскурси -тæ
 и очень красивый место PL NOM PV+видеть TR PST.TR.1SG экскурсия PL

мын скодтой , равдыстой алцыдæр .
 =мын с- код -т -ой ра- вдыст -ой алцыдæр
 =1SG.ENCL.DAT PV делать TR PST.TR.3PL PV показывать PST.TR.3PL всё

И очень красивые места я видела, организовали мне экскурсии, показали все.

37.2 **Æмбæлттæ дæр мын дзы баззæди**
 æмбæл -ттæ =дæр =мын =дзы ба- ззад -и
 друг PL =PTCL =1SG.ENCL.DAT =3SG.ENCL.INESS PV оставаться PST.INTR.3SG

Алма-Атайы бирæ , базыдтон адамы дзæбæх , æмæ йер
 бирæ ба- зыд -т -он адам -ы дзæбæх æмæ йер
 много PV знать TR PST.TR.1SG люди GEN хороший и сейчас

дæр семæ фæдзурын , фæфыссын .
 =дæр семæ фæ- дзур -ын фæ- фысс -ын
 =PTCL 3PL.COMIT PV говорить PRS.1SG PV писать PRS.1SG

И друзей у меня много осталось в Алма-Ате, и сейчас я с ними перезваниваюсь, переписываюсь.

37.3 **Фæфæрсынц , куыд дæ , цы дæ .**
 фæ- фæрс -ынц куыд дæ цы дæ
 PV спрашивать PRS.3PL как быть.PRS.2SG что быть.PRS.2SG

Спрашивают они, как ты.

38.1 **Бирæ адамтæ мын афтæ дæр дзырдтой ,**
 бирæ адам -т -æ =мын афтæ =дæр дзырд -т -ой
 много люди PL NOM =1SG.ENCL.DAT так =PTCL говорить TR PST.TR.3PL

сæ зæрдæмæ тынг кæй фæцыдтæн , æмæ , дам ,
 сæ= зæрдæ -мæ тынг кæй фæ- цыд -тæн æмæ =дам
 POSS.3PL= сердце ALL очень кто.GEN PV идти PST.INTR.1SG и =мол

ам лæуу мах ... ну , мах æхсæн
 ам лæуу -*0 мах ну мах æхсæн
 DemProx.IN оставаться IMP.2SG мы.NOM HES мы.GEN между, среди
 здесь

цæр , афтæ дæр дзырдтой , фæлæ мæ нæ
 цæр -*0 афтæ =дæр дзырд -т -ой фæлæ мæ= нæ
 жить IMP.2SG так =PTCL говорить TR PST.TR.3PL но POSS.1SG= NEG

бафæндыди .

ба- фæндыд -и
 PV хотеть PST.INTR.3SG

Многие говорили мне, что я им очень понравилась, и, мол, оставайся с нами, живи среди нас, так говорили, но я не захотела.

38.2 **Афтæ , фæстæмæ ссыдтæн , дарддæр**
 афтæ фæстæмæ ссыд -тæн дард -дæр
 так обратно взобраться PST.INTR.1SG далекий COMPAR

куыстон , мæ куысты кой кодтон
 куыс -т -он мæ= куыст -ы кой код -т -он
 работать TR PST.TR.1SG POSS.1SG= работа GEN упоминание делать TR PST.TR.1SG

Вот так, вернулась обратно, продолжала работать, занималась своей работой.

38.3 **И всё**
и всё

И все.

38.4 **Цы ма радзурон** ?
цы =ма ра- дзур -он
что =ещё PV говорить SBJV.1SG

Что еще рассказать?

38.5 **Цæй кой ракæнон** ?
цæй кой ра- кæн -он
что.GEN упоминание PV делать SBJV.1SG

О чем еще поведать?

39 **Наташа : А как отец с мамой познакомился ты рассказала ?**
Наташа А как с
Наташа как

40.1 **Фатима : Афгæ йæ ... бæлвырд æй нæ**
Фатима афгæ =йæ бæлвырд =æй нæ
Фатима так =3SG.ENCL.GEN точный =3SG.ENCL.GEN NEG

радзырдтон , **фæлæ ... Куысты мидæг базонгæ**
ра- дзырд -т -он фæлæ куыст -ы мидæг ба- зон -гæ
PV говорить TR PST.TR.1SG но работа GEN внутри PV знать CONV

сты
сты
быть.PRS.3PL

Ну так... определенно я не рассказала, но... На работе они познакомились.

40.2 **Æмæ сæ иухатт мæ фыдымад куысты мидæг**
æмæ =сæ иу хатт мæ= фыд -ы мад куыст -ы мидæг
и =3PL.ENCL.GEN один раз POSS.1SG= отец GEN мать работа GEN внутри

федта , **куыст ну ... Скорыйыл куыстой**
фед -т -а куыст ну скорый -ыл куыст -ой
PV+видеть TR PST.TR.3SG работа HES скорая помощь SUPER работать PST.TR.3PL

, **мамæ – фельдшерæй** , **папæ та шофырæй** .
мамæ фельдшер -æй папæ =та шофыр -æй
мама фельдшер ABL папа =же шофер ABL

И однажды их на работе увидела моя бабушка, работа ну... Они работали на скорой, мама – фельдшером, а папа – воителем.

41.1 Мæ кæдæмдæр , вызов куыд вæййы , вызов поступил , æмæ
 Мæ кæдæм -дæр вызов куыд вæйй -ы вызов æмæ
 и куда INDEF вызов как бывать PRS.3SG вызов и

кæдæмдæр фæцæйцыдысты , æмæ сæ мæ
 кæдæм -дæр фæ- цæй- цыд -ысты æмæ =сæ мæ=
 куда INDEF PV PV идти PST.INTR.3PL и =3PL.ENCL.GEN POSS.1SG=

бабу федта , мæ фыдымад .
 бабу фед -т -а мæ= фыд -ы мад
 бабушка PV+видеть TR PST.TR.3SG POSS.1SG= отец GEN мать

И куда-то, как бывает вызов, вызов поступил, и куда-то они ехали, и их увидела моя бабушка, мать моего отца.

41.2 Æмæ мæ фыды бафарста , уыцы дзæбæх чызг
 æмæ мæ= фыд -ы ба- фарс -т -а уыцы дзæбæх чызг
 и POSS.1SG= отец GEN PV сторона TR PST.TR.3SG тот хороший девочка

та , дам , чи у , кæимæ фæцæйцыдтæ ,
 =та =дам чи у кæимæ фæ- цæй- цыд -тæ
 =же =мол кто быть.PRS.3SG кто.COMIT PV PV идти PST.INTR.2SG

зæгъгæ , уый .
 зæгъ -гæ уый
 сказать CONV DemDist.GEN

И спросила моего отца, кто эта хорошая девушка, с которой ты ехал, мол.

42.1 Æмæ йæ мæ фыд бахъуыды кодта ,
 æмæ =йæ мæ= фыд ба- хъуыды код -т -а
 и =3SG.ENCL.GEN POSS.1SG= отец PV мысль делать TR PST.TR.3SG

ома , мæ мады зæрдæмæ фæцыди , зæгъгæ
 ома мæ= мад -ы зæрдæ -мæ фæ- цыд -и зæгъ -гæ
 то есть POSS.1SG= мать GEN сердце ALL PV идти PST.INTR.3SG сказать CONV

И мой отец отметил для себя, то есть, моей матери она понравилась, мол.

42.2 Æмæ уый дæр афтæ , кæд , дам , дæ зæрдæмæ
 æмæ уый =дæр афтæ кæд =дам дæ= зæрдæ -мæ
 и DemDist.GEN =PTCL так если =мол POSS.2SG= сердце ALL
 POSS.2SG

фæцыди , уæд , дам , æй æз æртæккæ
 фæ- цыд -и уæд =дам =æй æз æртæккæ
 PV идти PST.INTR.3SG тогда =мол =3SG.ENCL.GEN я сейчас

аскъæфдзынæн .

а- скъæф -дзынæн
 PV похищать FUT.1SG

И он тоже, мол, если она тебе понравилась, я ее прямо сейчас украду.

43.1 **Æмæ нæхимæ** **куыддæр** ... **куыддæр** **фæ** ... **Куыд** , **дам** ,
 æмæ нæ= химæ куыддæр куыддæр куыд =дам
 и POSS.1PL= REFL.ALL как.только как.только как =мол

æй **скъæфыс** , **фæлæуу** , **дам** , **ома** .
 =æй скъæф -ыс фæ- лæуу -*0 =дам ома
 =3SG.ENCL.GEN похищать PRS.2SG PV стоять IMP.2SG =мол то есть

Так дома как-то... как-то... Как, говорит, ты крадешь ее, подожди, мол.

43.2 **Мæ фыдыфсымæр тæрсгæ дæр ма**
 мæ= фыд -ы фсымæр тæрс -гæ =дæр =ма
 POSS.1SG= отец GEN брат бояться CONV =PTCL =ещё

фæкодта , **мæ фыдимæ иу уаты**
 фæ- код -т -а мæ= фыд -имæ иу уат -ы
 PV делать TR PST.TR.3SG POSS.1SG= отец COMIT один место INESS

цардысты , **æмæ æртæккæ** , **дам** , **чындз куы раскъæфа**
 цард -ысты æмæ æртæккæ =дам чындз куы ра- скъæф -а
 жить PST.INTR.3PL и сейчас =мол невеста когда PV похищать SBJV.3SG

, **уæд** , **дам** , **æй** **цы фæкæндзыстæм** , **зæгъгæ** .
 уæд =дам =æй цы фæ- кæн -дзыстæм зæгъ -гæ
 тогда =мол =3SG.ENCL.GEN что PV делать FUT.1PL сказать CONV

Мой дядя (брат отца) даже испугался, с моим отцом они жили в одной комнате, и говорит, если он сейчас украдет невесту, то куда мы ее денем, мол.

44.1 **Афтæ дæр ма бакодта** .
 афтæ =дæр =ма ба- код -т -а
 так =PTCL =ещё PV делать TR PST.TR.3SG

Он еще и это сказал.

44.2 **Æмæ ... Ну** , **уый хынджылаг кодта** , **стæй рæстæг**
 æмæ Ну уый хынджылаг код -т -а стæй рæстæг
 и DemDist.GEN насмешка делать TR PST.TR.3SG потом время

куы рацыди , **уæд æгъдауæй скодтой** ,
 куы ра- цыд -и уæд æгъдау -æй с- код -т -ой
 когда PV идти PST.INTR.3SG тогда обычай ABL PV делать TR PST.TR.3PL

минавæртгæ барвыстой , **хистæртæ бар**
 минавæр -тт -æ ба- рвыст -ой хистæр -т -æ бар
 посланник PL NOM PV посылать PST.TR.3PL старший PL NOM разрешение

радтой , **æмæ йæ ракуырда** .
 рад -т -ой æмæ =йæ ра- куыр -т -а
 дать TR PST.TR.3PL и =3SG.ENCL.GEN PV просить TR PST.TR.3SG

И... Ну, он-то шутил, потом, когда прошло время, они сыграли традиционную свадьбу, послали сватов,

старшие разрешили, и он на ней женился.

44.3 **Афтæ** .

афтæ

так

Вот.

44.4 **Æрхаста**

йæ

Алагирмæ .

æр- хаст -а

=йæ

Алагир -мæ

PV носить PST.TR.3SG

=3SG.ENCL.GEN

Алагир ALL

Привез ее в Алагир.

44.5 **Æмæ сын**

уыйфæстæ

цот

рацыди

æмæ =сын

уый

фæстæ

цот

ра- цыд -и

и =3PL.ENCL.DAT

DemDist.GEN

после

потомство

PV идти PST.INTR.3SG

Потом родились у них дети.

45 **Олег : Мадинайы**

куы уыдтам

,

уæд

цыдæр

истори

Олег Мадинай -йы куы уыд -т -ам

уæд цы -дæр истори

Олег Мадина GEN когда видеть TR PST.TR.1PL

тогда что INDEF история

нын

радзырдтай

,

фæлæ æз

ферох

=нын

ра- дзырд -т -ай

фæлæ æз

фе- рох

=1PL.ENCL.DAT PV говорить TR PST.TR.2SG

но

я

PV забытый

кодтон

код -т -он

делать TR PST.TR.1SG

Когда мы были с Мадинай, ты рассказывала историю, только я ее забыл.

46.1 **Фатима : Цæй**

тыххæй уыди

,

уый

?

Фатима цæй тыххæй уыд -и

уый

Фатима что.GEN для быть PST.INTR.3SG

DemDist.GEN

О чем она была, это?

46.2 **Аппетиты**

тыххæй ?

аппетит -ы тыххæй

аппетит GEN для

Об аппетите?

47 **Олег : О , о**

Олег о о

Олег да да

Да, да.

48.1 **Фатима : Æрхъуыды**

йæ

кодтай

?

Фатима æр- хъуыды =йæ

код -т -ай

Фатима PV мысль =3SG.ENCL.GEN

делать TR PST.TR.2SG

Вспомнил?

48.2 А , уыцы аргъау-иу мын бабу дзырдта ,
 а уыцы =мын бабу дзырд -т -а
 а тот =1SG.ENCL.DAT бабушка говорить TR PST.TR.3SG

мæ фыдымад .
 мæ= фыд -ы мад
 POSS.1SG= отец GEN мать
 бабушка

А, эту сказку мне бабушка говорила, моя бабушка.

48.3 Æз гыццылæй мæ фыдымадимæ хъомыл кодтон
 æз гыццыл -æй мæ= фыдымад -имæ хъомыл код -т -он
 я маленький ABL POSS.1SG= бабушка COMIT взрослый делать TR PST.TR.1SG

, арæх-иу баззатæн мæ фыдымадимæ , æмæ-иу
 ба- ззад -тæн мæ= фыдымад -имæ æмæ =иу
 PV оставаться PST.INTR.1SG POSS.1SG= бабушка COMIT и =ITER

мын аргъæуттæ , таурæгътæ дзырдта ,
 =мын аргъæу -тт -æ таурæгъ -т -æ дзырд -т -а
 =1SG.ENCL.DAT сказка PL NOM легенда PL NOM говорить TR PST.TR.3SG

бирæтæ дзы хъуыды нал кæнын , уæд афтæ
 бирæ -т -æ =дзы хъуыды нал кæн -ын уæд афтæ
 много PL NOM =3SG.ENCL.INESS мысль больше.не делать PRS.1SG тогда так

нæма ...
 нæма
 ещё.не

Я в детстве бывала с бабушкой, часто оставалась у своей бабушки, и она мне рассказывала сказки, легенды, многое я уже не помню, тогда я еще не...

49.1 Уыйас нæма уыдтæн , цæмæй сæ фысгæ
 уыйас нæма уыд -тæн цæмæй =сæ фыс -гæ
 столько ещё.не быть PST.INTR.1SG чтобы =3PL.ENCL.GEN писать CONV

ныккæнон .
 нык- кæн -он
 PV делать SBJV.1SG

Я была еще не в том возрасте, чтобы записать их.

49.2 Фæлæ дзы афтæмæй цы хъуыды кæнын , уыдонæй
 фæлæ =дзы афтæмæй цы хъуыды кæн -ын уыдон -æй
 но =3SG.ENCL.INESS так что мысль делать PRS.1SG DemDist.PL ABL
 помнить

иу мæнæ дохтыры тыххæй , рынчыны тыххæй , аппетиты тыххæй .
 иу мæнæ дохтыр -ы тыххæй рынчын -ы тыххæй аппетит -ы тыххæй
 один вот врач GEN для больной GEN для аппетит GEN для
 DISC

Но из того, что я так помню, одна о враче, о больном, об аппетите.

50 Йер раджы заманы-иу адаем ахуыргонд нәма
 йер раджы заман -ы =иу адаем ахуыр гонд нәма
 сейчас давно время GEN =ITER люди учеба делать.PTCP.PST ещё.не

уыдысты , хъæуты чи царды , уыдон
 уыд -ысты хъæу -т -ы чи цард -ы уыдон
 быть PST.INTR.3PL село PL INESS кто жизнь INESS DemDist.PL.NOM

кæсын , фыссын нæ зыдтой , фæлæ-иу афтæ
 кæс -ын фысс -ын нæ зыд -т -ой фæлæ =иу афтæ
 смотреть INF писать INF NEG знать TR PST.TR.3PL но =ITER так

кæрæдзийы æхсæн таурæгътæ дзырдтой .
 кæрæдзи -йы æхсæн таурæгъ -т -æ дзырд -т -ой
 RCP GEN между, среди легенда PL NOM говорить TR PST.TR.3PL

В давние времена люди не были еще образованными, те, кто жил в селах, не умели читать, писать не умели, но между собой рассказывали всякие легенды.

51.1 Æмæ иуахæмы уыцы рæстæджы сæм дохтыр
 æмæ иу ахæм -ы уыцы рæстæдж -ы =сæм дохтыр
 и один такой GEN тот время INESS =3PL.ENCL.ALL врач

фæзынди , ахуыргонд , мæнæ уырыссагау
 фæ- зынд -и ахуыр гонд мæнæ уырыссаг -ау
 PV появляться PST.INTR.3SG учеба делать.PTCP.PST вот русский EQU

дзурын чи зыдта , ахæм дохтыр .
 дзур -ын чи зыд -т -а ахæм дохтыр
 говорить PRS.1SG кто знать TR PST.TR.3SG такой врач

И как-то раз в те времена у них появился врач, образованный, такой, который умел говорить по-русски, такой врач.

51.2 Æмæ-иу сæм уый тынг кадджын уыди
 æмæ =иу =сæм уый тынг кад -джын уыд -и
 и =ITER =3PL.ENCL.ALL DemDist.NOM очень почёт ADJ быть PST.INTR.3SG

, дохтыр , зæгъгæ .
 дохтыр зæгъ -гæ
 врач сказать CONV

И у них было очень почетно, врач, мол.

51.3 Раджы заманы дохтыртæ нæ уыди .
 раджы заман -ы дохтыр -т -æ нæ уыд -и
 давно время INESS врач PL NOM NEG быть PST.INTR.3SG

В те времена врачей не было.

52.1 **Æмæ** **иу** **бинонтæм** **иу** **лæг** **фæрынчын** **и** .
 æмæ иу бинон -т -æм иу лæг фæ- рынчын и
 и один семья PL ALL один человек PV больной EXST

И в одной семье заболел один человек.

52.2 **Рынчын** , **зæгъгæ** , **цыдæр** **ныллаемагъ** **и** , **цыдæр**
 рынчын зæгъ -гæ цы -дæр ныл- лæмагъ и цы -дæр
 больной сказать CONV что INDEF PV слабый EXST что INDEF

кодта , **æмæ** **дохтырмае** **фæдзырдтой**
 код -т -а æмæ дохтыр -мæ фæ- дзырд -т -ой
 делать TR PST.TR.3SG и врач ALL PV говорить TR PST.TR.3PL

йæ **бинонтæ** **æмæ** **йæ** **фæрсынц** ... **Æмæ**
 =йæ бинон -т -æ æмæ =йæ фæрс -ынц Æмæ
 =3SG.ENCL.GEN семья PL NOM и =3SG.ENCL.GEN спрашивать PRS.3PL и

дохтыр **рынчынмæ** **бацыди** **æмæ** **йæ** **фæрсы**
 дохтыр рынчын -мæ ба- цыд -и æмæ =йæ фæрс -ы
 врач больной ALL PV идти PST.INTR.3SG и =3SG.ENCL.GEN спрашивать PRS.3SG

, **цы** , **дам** , **кæныс** , **цы** **дæ** **риссы** ,
 цы =дам кæн -ыс цы дæ рисс -ы
 что =мол делать PRS.2SG что быть.PRS.2SG испытывать.боль PRS.3SG

цы **дæ** **хъыгдары** ?
 цы дæ хъыгдар -ы
 что быть.PRS.2SG мешать PRS.3SG

Сказать заболел, как-то ослаб он, что-то с ним случилось, и его семья позвала врача и спрашивают его...
 И врач подошел к больному и спрашивает его, что, мол, с тобой, что у тебя болит, что тебя беспокоит?

53.1 **Омæ** , **дам** , **мæнæ** **лæмагъ** **дæн** , **цыдæр** ... **ну** , **йер**
 омæ =дам мæнæ лæмагъ дæн цы -дæр ну йер
 ну =мол вот слабый быть.PRS.1SG что INDEF HES сейчас

цы , **цы** **дзы** **рысти** , **уый**
 цы цы =дзы рыст -и уый
 что что =3SG.ENCL.INESS испытывать.боль PST.INTR.3SG DemDist.GEN

йын **радзырдта** , **æмæ** **йын-иу** **афтæ**
 =йын ра- дзырд -т -а æмæ =йын - =иу афтæ
 =3SG.ENCL.DAT PV говорить TR PST.TR.3SG и =3SG.ENCL.DAT =ITER так

бакодта , **мæнæ** , **дам** , **мæ** **мæ** **бинонтæ**
 ба- код -т -а мæнæ =дам мæ= мæ= бинон -т -æ
 PV делать TR PST.TR.3SG вот =мол POSS.1SG= POSS.1SG= семья PL NOM

нал	уадзынц	,	хæргæ	кæн	,	зæгъгæ	.
нал	уадз -ынц		хæр -гæ	кæн -*0		зæгъ -гæ	
больше.не	отпускать PRS.3PL		есть CONV	делать IMP.2SG		сказать CONV	

Вот, говорит, я слабый, что-то... ну, что болело у него, он рассказал, и обмолвился, вот, говорит, моя семья не оставляет меня в покое, ешь, мол.

53.2 Æмæ	дам	мын	ахæм	дзидзатæ	,
æмæ	=дам	=мын	ахæм	дзидза -т -æ	
и	=мол	=1SG.ENCL.DAT	такой	мясо PL NOM	

цыдæртæ	фæхæрын	кæнынц	,	æмæ	дам	мæн	та
цы -дæр -т -æ	фæ- хæр -ын	кæн -ынц		æмæ	=дам	мæн	=та
что INDEF PL NOM	PV есть INF	делать PRS.3PL		и	=мол	я.GEN	=же
	есть						

нæ	фæхъæуы	.
нæ	фæ- хъæу -ы	
NEG	PV быть.нужным PRS.3SG	

И, говорит, мне такое, мясо, что-то заставляют меня есть, а я, говорит, не хочу.

54.1 Æмæ	дам	сын	куыд	кæнон	?
æмæ	=дам	=сын	куыд	кæн -он	
и	=мол	=3PL.ENCL.DAT	как	делать SBJV.1SG	

И что, говорит, мне с ними делать?

54.2 Мæнæ	дам	ома	хæрын	дам	мæм	бирæ	нæ
мæнæ	=дам	ома	хæр -ын	=дам	=мæм	бирæ	нæ
вот	=мол	то есть	есть INF	=мол	=1SG.ENCL.ALL	много	NEG

цæуы	.
цæу -ы	
идти PRS.3SG	

Вот, говорит, я много есть не хочу есть.

54.3 Æмæ	уæд	дохтыр	дæр	бинонтæн	афтæ	омæ	дам
æмæ	уæд	дохтыр	=дæр	бинон -т -æн	афтæ	омæ	=дам
и	тогда	врач	=PTCL	семья PL DAT	так	ну	=мол

æй	бауадзут	,	гыццыл	йæхимæ
=æй	ба- уадз -ут		гыццыл	йæ= химæ
=3SG.ENCL.GEN	PV оставлять IMP.2PL		маленький	POSS.3SG= REFL.ALL

æрцæуа	,	цалынмæ	йæм	аппетит	æрбацæуа	,
æр- цæу -а		цалынмæ	=йæм	аппетит	æрба- цæу -а	
PV идти SBJV.3SG		пока	=3SG.ENCL.ALL	аппетит	PV идти SBJV.3SG	

уæдмæ	йын	хæрын	ма	кæнут	.
уæдмæ	=йын	хæр -ын	=ма	кæн -ут	
до.тех.пор	=3SG.ENCL.DAT	есть INF	=ещё	делать IMP.2PL	

И тогда врач говорит семье, ну, говорит, дайте ему прийти в себя, пока, говорит, не придет к нему аппетит, не заставляйте его есть.

54.4 **Омæ** , **дам** , **хорз** , **зæгъгæ** .
 омæ =дам хорз зæгъ -гæ
 ну =мол хороший сказать CONV

И, говорит, хорошо, мол.

54.5 **Æмæ дохтыр ацыди** .
 æмæ дохтыр а- цыд -и
 и врач PV идти PST.INTR.3SG

И врач ушел.

55.1 **Æмæ иу къуыри рацыди** – **рынчын нæ хæры** ,
 æмæ иу къуыри ра- цыд -и рынчын нæ хæр -ы
 и один неделя PV идти PST.INTR.3SG больной NEG есть PRS.3SG
 больной

дыууæ къуырийы рацыди – **рынчын нæ хæры** .
 дыууæ къуыри -йы ра- цыд -и рынчын нæ хæр -ы
 два неделя GEN PV идти PST.INTR.3SG больной NEG есть PRS.3SG
 больной

И прошла неделя – больной не ест, прошло две недели – больной не ест.

55.2 **Æмæ йæ бинонтæ скатай сты** , **нæ**
 æмæ =йæ бинон -т -æ с- катай сты нæ
 и =3SG.ENCL.GEN семья PL NOM PV беспокойство быть.PRS.3PL NEG

рынчын цауыннæ хæры , **цы кæны** .
 рынчын цауыннæ хæр -ы цы кæн -ы
 больной почему.не есть PRS.3SG что делать PRS.3SG

И его родные обеспокоились, почему наш больной не ест, что с ним.

55.3 **Æмæ та дохтырæн йæ дуар бахостой** ,
 æмæ =та дохтыр -æн =йæ дуар ба- хост -ой
 и =же врач DAT =3SG.ENCL.GEN дверь PV бить PST.TR.3PL

æрбаластой та йæ рынчынмæ .
 æрба- ласт -ой =та =йæ рынчын -мæ
 PV возить PST.TR.3PL =же =3SG.ENCL.GEN больной ALL

И опять постучались к врачу, привезли его к больному.

55.4 **Ама** , **нæ рынчын цы кæны** , **цауыннæ**
 а =ма нæ рынчын цы кæн -ы цауыннæ
 DemProx.NOM =ещё NEG больной что делать PRS.3SG почему.не

хæры ?

хæр -ы
 есть PRS.3SG

Ну-ка, что с нашим больным происходит, почему он не ест?

56.1 **Æмæ уæд дохтыр рынчынмæ бацыди æмæ йын**
 æмæ уæд дохтыр рынчын -мæ ба- цыд -и æмæ =йын
 и тогда врач больной ALL PV идти PST.INTR.3SG и =3SG.ENCL.DAT

афтæ зæггы , цы кæныс , цæуыннæ хæрыс ?
 афтæ зæгъ -ы цы кæн -ыс цæуыннæ хæр -ыс
 так сказать PRS.3SG что делать PRS.2SG почему.не есть PRS.2SG

И тогда врач подошел к больному и говорит ему, что с тобой, почему ты не ешь?

56.2 **Омæ афтæ нæ загътай , аппетит цалынмæ**
 омæ афтæ =нæ загът -ай аппетит цалынмæ
 ну так =1PL.ENCL.GEN сказать PST.TR.2SG аппетит пока

æрбацæуа , уæдмæ ма бахæр ?
 æрба- цæу -а уæдмæ ма ба- хæр -*0
 PV идти SBJV.3SG до.тех.пор NEG PV есть IMP.2SG

Ну, ты же сказал, пока не придет аппетит, не ешь.

56.3 **Æмæ йæм æнхъæлмæ кæсын , æмæ аппетит нæ**
 æмæ =йæм æнхъæл -мæ кæс -ын æмæ аппетит нæ
 и =3SG.ENCL.ALL надежда ALL смотреть PRS.1SG и аппетит NEG

зыны

зын -ы
 появляться PRS.3SG

И я его жду, а аппетит все не идет.

56.4 **Чи у ?**
 чи у
 кто быть.PRS.3SG

Кто он?

56.5 **Æрбалас ма йæ !**
 æрба- лас -*0 =ма =йæ
 PV возить IMP.2SG =ещё =3SG.ENCL.GEN

Привези его!

57.1 **Æмæ скатай сты бинонтæ , омæ ма**
 æмæ с- катай сты бинон -т -æ омæ =ма
 и PV беспокойство быть.PRS.3PL семья PL NOM ну =ещё

йæ зæгъ , аппетит чи у , мах
 =йæ зæгъ -*0 аппетит чи у мах
 =3SG.ENCL.GEN сказать IMP.2SG аппетит кто быть.PRS.3SG мы.NOM

æм фæцæудзыстæм æмæ йæ æрласдзыстæм
 =æм фæ- цæу -дзыстæм æмæ =йæ æр- лас -дзыстæм
 =3SG.ENCL.ALL PV идти FUT.1PL и =3SG.ENCL.GEN PV возить FUT.1PL

И семья обеспокоилась, ну, скажи, кто такой аппетит, мы к нему поедem и привезем его.

57.2 **Аппетит нæм** , **нæ цæуы** , **æнхъæлмæ кæсæм**
 аппетит =нæм нæ цæу -ы æнхъæл -мæ кæс -æм
 аппетит =1PL.ENCL.ALL NEG идти PRS.3SG надежда ALL смотреть PRS.1PL

бон , **æхсæв** , **уæддæр нæ цæуы** .
 бон æхсæв уæддæр нæ цæу -ы
 день ночь все-таки NEG идти PRS.3SG

Аппетит не идет к нам, а мы ждем и днем, и ночью, все равно он не идет.

58.1 **Æмæ сыл** **дохтыр фæхудти** , **уæ**
 æмæ =сыл дохтыр фæ- худт -и уæ=
 и =3PL.ENCL.SUPER врач PV смеяться PST.INTR.3SG POSS.2PL=

рынчыныл , **дам** , **цъутта сæвæрдтат** , **бахæрын**
 рынчын -ыл =дам цъутта с- æвæрд -т -ат ба- хæр -ын
 больной SUPER =мол намордник PV класть TR PST.TR.2PL PV есть INF

ын **кæнут** .
 =ын кæн -ут
 =3SG.ENCL.DAT делать IMP.2PL

И врач посмеялся над ними, мол, одели на своего больного намордник, дайте ему поесть.

58.2 **Æмæ уæд бавдæлыдысты** **æмæ йын** **бахæрын**
 æмæ уæд ба- вдæлыд -ысты æмæ =йын ба- хæр -ын
 и тогда PV иметь время PST.INTR.3PL и =3SG.ENCL.DAT PV есть INF

кодтой .
 код -т -ой
 делать TR PST.TR.3PL

И тогда они покормили его.

58.3 **Æмæ сын** **дохтыр дæр бамбарын** **кодта** ,
 æмæ =сын дохтыр =дæр ба- мбар -ын код -т -а
 и =3PL.ENCL.DAT врач =PTCL PV понимать INF делать TR PST.TR.3SG

аппетит иронау **цы у** , **зæгъгæ** .
 аппетит ирон -ау цы у зæгъ -гæ
 аппетит осетинский EQU что быть.PRS.3SG сказать CONV

И врач им объяснил, что значит аппетит по-осетински.

59.1 **Ома** , **хæрын æм** **куы цæуа** , **уæд**
 ома хæр -ын =æм куы цæу -а уæд
 то есть есть INF =3SG.ENCL.ALL когда идти SBJV.3SG тогда

ын **бахæрын** **кæнут** , **куы нæ йæм**
 =ын ба- хæр -ын кæн -ут куы нæ =йæм
 =3SG.ENCL.DAT PV есть INF делать IMP.2PL когда NEG =3SG.ENCL.ALL

цæуа	,	уæд	ын	хæрын	ма	кæнут	,
цæу -а		уæд	=ын	хæр -ын	=ма	кæн -ут	
идти SBJV.3SG		тогда	=3SG.ENCL.DAT	есть INF	=ещё	делать IMP.2PL	

зæгъгæ

зæгъ -гæ
сказать CONV

То есть, когда он хочет есть, дайте ему поесть, а если не хочет, то не заставляйте его, мол.

59.2 Æмæ	уыдон	та	сæ	рынчыны	æххормагæй
æмæ	уыдон	=та	сæ=	рынчын -ы	æххормаг -æй
и	DemDist.PL.NOM	=же	POSS.3PL=	больной GEN	голод ABL

фæцæймардтой

фæ- цæй- мард -т -ой
PV PV убивать TR PST.TR.3PL

А они чуть не уморили своего больного голодом.

59.3 Афгæ
афгæ
так

Вот так.

59.4 Ахæм	аргъау-иу	мын	мæ	бабу	дзырдта
ахæм		=мын	мæ=	бабу	дзырд -т -а
такой		=1SG.ENCL.DAT	POSS.1SG=	бабушка	говорить TR PST.TR.3SG

Такую историю мне бабушка рассказала.

60.1 Æз	дæр-иу	гыццылæй	хæрын	нæ	куымдтон
æз	=дæр	=иу	гыццыл -æй	хæр -ын	нæ
я	=PTCL	=ITER	маленький ABL	есть INF	NEG
					соглашаться TR PST.TR.1SG
			есть		

бирæ	хæрын	нæ	уарзтон
бирæ	хæр -ын	нæ	уарзт -он
много	есть INF	NEG	любить PST.TR.1SG
	есть		

Я тоже в детстве не любила кушать, много есть не любила.

60.2 Æмæ-иу	афгæ	мын	,	тыххæй	хæрын	кодтой
æмæ	=иу	афгæ		тыххæй	хæр -ын	код -т -ой
и	=ITER	так		для	есть INF	делать TR PST.TR.3PL
		=1SG.ENCL.DAT				

бахæр	,	зæгъгæ	,	бахæр
ба- хæр -*0		зæгъ -гæ		ба- хæр -*0
PV есть IMP.2SG		сказать CONV		PV есть IMP.2SG

И мне тоже, насильно заставляли меня есть, ешь, мол, ешь.

60.3 Æмæ-иу	сын	æз	дæр	афгæ	,	цалымæ	аппетит	не
æмæ	=иу	=сын	æз	=дæр		цалымæ	аппетит	не
и	=ITER	=3PL.ENCL.DAT	я	=PTCL	так	пока	аппетит	NEG

рбацауа , **уæдмæ** **нæ** **бахæрдзынæн** .
 рба- цау -а уæдмæ нæ ба- хæр -дзынæн
 PV идти SBJV.3SG до.тех.пор NEG PV есть FUT.1SG

И я тоже им говорила, пока аппетит не придет, не буду есть.

60.4 **Æз дæр-иу сын афтæ загътон** , **аппетит нету** .
 æз =дæр =иу =сын афтæ загът -он аппетит нету
 я =PTCL =ITER =3PL.ENCL.DAT так сказать PST.TR.1SG аппетит

Я тоже им так говорила, аппетит нету.

60.5 **Ахæм хабæртгæ дæр нæм уыди** .
 ахæм хабæр -тт -æ =дæр =нæм уыд -и
 такой известие PL NOM =PTCL =1PL.ENCL.ALL быть PST.INTR.3SG

Такие были у нас случаи.

61 **Арсений : Ницы ирон анекдот зоньы** ?
 Арсений ницы ирон анекдот зон -ыс
 Арсений ничто осетинский анекдот знать PRS.2SG

Никакой осетинский анекдот не знаешь?

62.1 **Фатима : Ирон анекдот** ?
 Фатима ирон анекдот
 Фатима осетинский анекдот

Осетинский анекдот?

62.2 **Æмæ уый хъуыды кæнын хъæуы** , **мæгъа** ...
 æмæ уый хъуыды кæн -ын хъæу -ы мæгъа
 и DemDist.GEN мысль делать PRS.1SG быть.нужным PRS.3SG не знаю

афтæ цы ... ирон анекдот ?
 афтæ цы ирон анекдот
 так что осетинский анекдот

Это надо подумать, не знаю... так что... осетинский анекдот?

62.3 **Хъуамæ зонон** , **фæлæ мæ ферох** .
 хъуамæ зон -он фæлæ мæ= фе- рох
 нужно знать SBJV.1SG но POSS.1SG= PV забытый

Должна знать, но забыла.

62.4 **Омæ йæ куы** , **рхъуыды кæнон** , **уæд**
 омæ =йæ куы р- хъуыды кæн -он уæд
 ну =3SG.ENCL.GEN когда PV мысль делать SBJV.1SG тогда

æй радзурдзынæн .
 =æй ра- дзур -дзынæн
 =3SG.ENCL.GEN PV говорить FUT.1SG

Когда вспомню, расскажу.

62.5 Афтæ йæ нæ хъуыды кæнын , ирон анекдот .
 афтæ =йæ нæ хъуыды кæн -ын ирон анекдот
 так =3SG.ENCL.GEN NEG мысль делать PRS.1SG осетинский анекдот
 помнить

Так я не помню, осетинский анекдот.

63.1 Фатима : А , æмæ уый уырыссагау фæдзурынц .
 Фатима А æмæ уый уырыссаг -ау фæ- дзур -ынц
 Фатима и DemDist.GEN русский EQU PV говорить PRS.3PL

А, этот по-русски рассказывают.

63.2 Ирæттæ ... Æмæ йæ иронау радзурдзынæн
 ирæ -тт -æ Æмæ =йæ ирон -ау ра- дзур -дзынæн
 осетин PL NOM и =3SG.ENCL.GEN осетинский EQU PV говорить FUT.1SG

, кæд мын рауайа .
 кæд =мын ра- уай -а
 если =1SG.ENCL.DAT PV получаться SBJV.3SG

Осетины... А я расскажу по-осетински, если у меня получится.

63.3 Ирæттæ , къуыдайрæгты æмæ дыгурæттæ , дам ,
 ирæ -тт -ы къуыдайраг -т -ы æмæ дыгурæ -тт -ы =дам
 осетинский PL GEN кударец PL GEN и дигорский PL GEN =мол

дзыхъхъы бакодтой æмæ , дам ...
 дзыхъхъ -ы ба- код -т -ой æмæ =дам
 яма INESS PV делать TR PST.TR.3PL и =мол

Иронцев, кударцев и дигорцев, говорит, посадили в яму и, говорит...

64 Дзыхъхъыты , æртæ дзыхъхъы скъахтой , æмæ
 дзыхъхъ -ыт -ы æртæ дзыхъхъ -ы с- къахт -ой æмæ
 яма PL GEN три яма GEN PV копать PST.TR.3PL и
 яма яма

дзы ирæттæ , къуыдайрæгтæ æмæ дыгурæттæ
 =дзы ирæ -тт -æ къуыдайраг -т -æ æмæ дыгурæ -тт -ы
 =3SG.ENCL.INESS осетин PL NOM кударец PL NOM и дигорский PL GEN

бакодтой , цæмæй ... æмæ дзы ... Къуыдайрæгтæн
 ба- код -т -ой цæмæй æмæ =дзы къуыдайраг -т -æн
 PV делать TR PST.TR.3PL чтобы и =3SG.ENCL.INESS кударец PL INF2

сæ сæрыл ницы нымбæрзтой , æмæ уыдон ...
 =сæ сæрыл ницы ны- мбæрзт -ой æмæ уыдон
 =3PL.ENCL.GEN поверх ничто PV крыть PST.TR.3PL и DemDist.PL.NOM

уыдон , дам , уыдонæн , дам , сæ сæры
 уыдон =дам уыдон -æн =дам сæ= сæр -ы
 DemDist.PL.NOM =мол DemDist.PL DAT =мол POSS.3PL= голова INESS

нæ	бацæудзæн	сæ	сæр	æй	не
нæ	ба- цау -дзæн	сæ=	сæр	=æй	не
NEG	PV идти FUT.3SG	POSS.3PL=	голова	=3SG.ENCL.GEN	NEG

рцахсдзæн	рахизын	зæгъгæ
рц- ахс -дзæн	ра- хиз -ын	зæгъ -гæ
PV понимать FUT.3SG	PV лезть INF	сказать CONV

В ямы, три ямы выкопали, и посадили туда иронцев, кударцев и дигорцев, чтобы... и там... Кударцев ничем не накрыли, и они... они, говорит, им, говорит, в голову даже не придет, не сообразят вылезть, мол.

65.1 Уыдон	дам	афтæ	баззайдзысты
уыдон	=дам	афтæ	ба- ззай -дзысты
DemDist.PL.NOM	=мол	так	PV оставаться FUT.3PL

Они, говорит, так и останутся.

65.2 Ирæттæ	ирæттæн	дам	кауæй
ирæ -тт -æ	ирæ -тт -æн	=дам	кау -æй
осетин PL NOM	осетинский PL DAT	=мол	изгородь, плетень ABL

скодтой	сæр	ома	иу	дзы	куы
с- код -т -ой	сæр	ома	иу	=дзы	куы
PV делать TR PST.TR.3PL	крышка	то есть	один	=3SG.ENCL.INESS	когда

хиза	уæд	æй	иннаетæ	фæстæмæ
хиз -а	уæд	=æй	инна -т -æ	фæстæмæ
лезть SBJV.3SG	тогда	=3SG.ENCL.GEN	другой PL NOM	обратно

æрæппардзысты	зæгъгæ
æр- æппар -дзысты	зæгъ -гæ
PV бросать FUT.3PL	сказать CONV

Иронцы... иронцев, говори, накрыли плетеной из прутьев крышкой, то есть, если один будет лезть, то другие скинут его обратно вниз, мол.

65.3 Фæлæ дыгурæттæн	та	дам	дзы	дурæй	сæр
фæлæ дыгурæ -тт -æн	=та	=дам	=дзы	дур -æй	сæр
но дигорский PL INF2	=же	=мол	=3SG.ENCL.INESS	камень ABL	крышка

скодтой	ома	иу	дзы	куы
с- код -т -ой	ома	иу	=дзы	куы
PV делать TR PST.TR.3PL	то есть	один	=3SG.ENCL.INESS	когда

рахиза	уæд	иннаеты	дæр	ракæндзæн
ра- хиз -а	уæд	инна -т -ы	=дæр	ра- кæн -дзæн
PV лезть SBJV.3SG	тогда	другой PL GEN	=PTCL	PV делать FUT.3SG

зæгъгæ

зæгъ -гæ

сказать CONV

А для дигорцев, говорит, сделали каменную крышку, то есть, если один вылезет, то и других вытянет, мол.

66.1 Ахæм ... фæдзурынц , ома , афтæ фæдзурынц ,
ахæм фæ- дзур -ынц ома афтæ фæ- дзур -ынц
такой PV говорить PRS.3PL то есть так PV говорить PRS.3PL

тонкий намек , ома , къуыдайрæгтæ сæрæй хъуаг сты
ома къуыдайраг -т -æ сæр -æй хъуаг сты
то есть кударец PL NOM голова ABL недостаток быть.PRS.3PL

гыццыл , зонд сæм фаг нæй , зæгъгæ .
гыццыл зонд =сæм фаг нæй зæгъ -гæ
маленький ум =3PL.ENCL.ALL достаточный EXST.NEG сказать CONV

Так... говорят, то есть, так сказать, тонкий намек, то есть, кударцы немного не сообразительные, им ума не хватает, мол.

66.2 Ну , уый адæмы æхсæн афтæ фæдзурынц .
ну уый адæм -ы æхсæн афтæ фæ- дзур -ынц
HES DemDist.GEN люди GEN между, среди так PV говорить PRS.3PL

Ну среди народа так говорят.

66.3 Дыгурæттæ , ома , кæрæдзийыл тынг
дыгурæ -тт -æ ома кæрæдзи =йыл тынг
дигорский PL NOM то есть RCP =3SG.ENCL.SUPER очень

хæцынц , ирæттæ та , дам , æдзæстуарзон сты
хæц -ынц ирæ -тт -æ =та =дам æдзæстуарзон сты
держатъ PRS.3PL осетин PL NOM =же =мол недоброжелательный быть.PRS.3PL

, зæгъгæ , афтæ фæдзурынц .
зæгъ -гæ афтæ фæ- дзур -ынц
сказать CONV так PV говорить PRS.3PL

Дигорцы, мол, очень сплоченные, держатся крепко друг за друга, а иронцы недоброжелательные, так говорят.

67.1 Искæмæ дзы исты æнтыстдзинаедтæ куы
Искæмæ =дзы исты æнтыстдзинаед -т -æ куы
=3SG.ENCL.INESS что-нибудь удача PL NOM когда

уа , уæд ын иннæ , ома , хæлæг æм
уа уæд =ын иннæ ома хæлæг =æм
быть.SBJV.3SG тогда =3SG.ENCL.DAT другой то есть зависть =3SG.ENCL.ALL

кæны	,	зæгъгæ	,	æмæ йæ	нæ
кæн -ы		зæгъ -гæ		æмæ =йæ	нæ
делать PRS.3SG		сказать CONV		и =3SG.ENCL.GEN	NEG

бауаддзæн	,	афтæ фæдзурынц	цæмæндæр
ба- уад -дзæн		афтæ фæ- дзур -ынц	цæмæн -дæр
PV получаться FUT.3SG		так PV говорить PRS.3PL	почему INDEF

Если у кого-то из них есть какие-то достижения, то другой, мол, завидует, говорит, и не даст ему возможности, так говорят почему-то.

67.2 Фæлæ уый	дæр	алкæд нæ	вæййы
фæлæ уый	=дæр	алкæд нæ	вæйй -ы
но DemDist.GEN	=PTCL	всегда NEG	бывать PRS.3SG

Но это не всегда.

67.3 Алыхуызон	вæййы
алыхуызон	вæйй -ы
разнообразный	бывать PRS.3SG

По-разному бывает.

67.4 Адæм афтæ фæдзурынц
адæм афтæ фæ- дзур -ынц
люди так PV говорить PRS.3PL

Люди так говорят.

68.1 Цы ма радзурон	?
цы =ма ра- дзур -он	
что =ещё PV говорить SBJV.1SG	

Что еще рассказать?

68.2 Абон фаг у	?
абон фаг у	
сегодня достаточный быть.PRS.3SG	

На сегодня достаточно?

69 Олег : Сывæллонаен професси	.
Олег Сывæллон -æн	
Олег ребенок DAT	

Профессии ребенка.

70 Фатима : Сывæллоныл афæдз куы рацæуы	...
Фатима Сывæллон -ыл афæдз куы ра- цæу -ы	
Фатима ребенок SUPER год когда PV идти PRS.3SG	

Когда ребенку исполняется год...

71.1 Фатима : Кæд дзы исты раст нæ
Фатима кæд =дзы исты раст нæ
Фатима если =3SG.ENCL.INESS что-нибудь истинный NEG

радзурон	,	уæддæр нæ	зонын	,	фæлæ йæ	æз
ра- дзур -он		уæддæр нæ	зон -ын		фæлæ =йæ	æз
PV говорить SBJV.1SG		все-таки NEG	знать PRS.1SG		но =3SG.ENCL.GEN	я

куыд зонын	,	афтæ йæ	радзурдзынæн
куыд зон -ын		афтæ =йæ	ра- дзур -дзынæн
как знать PRS.1SG		так =3SG.ENCL.GEN	PV говорить FUT.1SG

Могу рассказать что-то не так, не знаю, но так, как знаю, так расскажу.

71.2 **Йер куыд федтон** , **афтæ** .

йер	куыд	фед	-т -он	афтæ
сейчас	как	PV+видеть	TR PST.TR.1SG	так

То, что я видела.

72 **Сывæллоныл афæдз куы сæххæст вæййы** – **чызг**

Сывæллоныл	афæдз	куы	с- æххæст	вæйй	-ы	чызг
ребенок SUPER	год	когда	PV полный	бывать	PRS.3SG	девочка

уа	,	лæппу уа	–	уæд ын	фæкæнынц
уа		лæппу уа		уæд =ын	фæ- кæн -ынц
быть.SBJV.3SG		мальчик		тогда =3SG.ENCL.DAT	PV делать PRS.3PL

æртæ кæрдзыны æмæ йын	сæвæрынц	,	ома	,	йе
æртæ кæрдзын -ы	æмæ =йын		с- æвæр -ынц		ома йе=
три пирог GEN	и =3SG.ENCL.DAT		PV класть PRS.3PL		то есть POSS.3SG=

‘ **суинаг куыст цавæр уыдзæн** , **зæгъгæ** , **уый цæмæй**

суинаг	куыст	цавæр	уы -дзæн	зæгъ -гæ	уый	цæмæй
будущий	работа	какой	быть FUT.3SG	сказать CONV	DemDist.GEN	чтобы

ратæлмац кæной	,	афтæ
ра- тæлмац кæн -ой		афтæ
PV перевод делать SBJV.3PL		так

Когда ребенку исполняется год – будь то это девочка или мальчик – в его честь пекут три пирога и кладут, то есть, какая будет его будущая профессия, мол, чтобы это определить.

73.1 **Сæвæрынц æртæ ... гуылтæ скæнынц** ,

с- æвæр -ынц	æртæ	гуыл	-т -æ	с- кæн -ынц
PV класть PRS.3PL	три	маленький пирог	PL NOM	PV делать PRS.3PL

гуыл та мæнæ æртæдзыхон	чыри вæййы
гуыл =та мæнæ æртæдзыхон	чыри вæйй -ы
маленький пирог =же вот треугольный пирог	пирог бывать PRS.3SG

Кладут три... делают три маленьких пирога, маленькие пироги бывают треугольными пирогами.

73.2 **Гуыл ын сæвæрынц** , **стæй йын**

гуыл =ын	с- æвæр -ынц	стæй =йын
маленький пирог =3SG.ENCL.DAT	PV класть PRS.3PL	потом =3SG.ENCL.DAT

сæвæрынц	хæсгард	чиныг	ручкаæ	исты	дзаумæттæ	ма
с- æвæр -ынц	хæсгард	чиныг	ручкаæ	исты	дзаумæ -тт -æ	=ма
PV класть PRS.3PL	ножницы	книга	ручка	что-нибудь	вещь PL NOM	=ещё

Кладут маленький пирог, потом кладут ножницы, книгу, ручку, какие-нибудь вещи.

73.3 Чи йын	дæгъæлтæ	сæвæры	машинæйы
чи =йын	дæгъæл -т -æ	с- æвæр -ы	машинæ -йы
кто =3SG.ENCL.DAT	ключ PL NOM	PV класть PRS.3SG	машина GEN
			машина

дæгъæлтæ	хæдзары	дæгъæлтæ	истытæ	ма
дæгъæл -т -æ	хæдзар -ы	дæгъæл -т -æ	исты -т -æ	=ма
ключ PL NOM	дом INESS	ключ PL NOM	что-нибудь PL NOM	=ещё

сæвæрынц	хъазæн
с- æвæр -ынц	хъазæн
PV класть PRS.3PL	игрушка

Кто-то кладет ключи, ключи от машины, кто-то ключи от дома, что-то еще кладут, игрушку.

74.1 Ома	йер	цы	равзара	уымæ	гæсгæ
ома	йер	цы	ра- взар -а	уы -мæ	гæсгæ
то есть	сейчас	что	PV выбирать SBJV.3SG	DemDist ALL	в соответствии

йер	йæ	цард	дæр	йе	суинаг	куыст	дæр	ахæм
йер	йæ=	цард	=дæр	йе=	суинаг	куыст	=дæр	ахæм
сейчас	POSS.3SG=	жизнь	=PTCL	POSS.3SG=	будущий	работа	=PTCL	такой

уыдзæн	зæгъгæ
уы -дзæн	зæгъ -гæ
быть FUT.3SG	сказать CONV

То есть, что он выберет, судя по этому сложится и его жизнь, и его будущая профессия будет такой, мол.

74.2 Æмæ йер	сывæллон	цы	райсы	чи	цы	райсы	...
æмæ йер	сывæллон	цы	ра- йс -ы	чи	цы	ра- йс -ы	
и сейчас	ребенок	что	PV братъ PRS.3SG	кто	что	PV братъ PRS.3SG	

Хæсгард	куы	райса	уæд	вæййы	æвæццагæн
хæсгард	куы	ра- йс -а	уæд	вæйй -ы	æвæццагæн
ножницы	когда	PV братъ SBJV.3SG	тогда	бывать PRS.3SG	наверное

портной	хуыйæг	ома	хуыйгæ	кæндзæн	зæгъгæ
портной	хуый -æг	ома	хуый -гæ	кæн -дзæн	зæгъ -гæ
портной	шить PTCP.PRS	то есть	шить CONV	делать FUT.3SG	сказать CONV

И что берет ребенок, кто что берет... Если он возьмет ножницы, то бывает, наверное, портным, швеей, то есть, будет шить, мол.

75.1 Йер чиныг , ручка , тетрад – уый , зæгъгæ ,
 йер чиныг ручка тетрад уый зæгъ -гæ
 сейчас книга ручка тетрадь DemDist.GEN сказать CONV

уыздæн зондджын , ахуыргæнæг , кæнæ ахуыргонд адæймаг ,
 уы -дзæн зондджын ахуыргæнæг кæнæ ахуыр гонд адæймаг
 быть FUT.3SG умный учитель или учеба делать.PTCP.PST человек

ахуыр кæнынмæ чи арæхса , ахæм адæймаг .
 ахуыр кæн -ын -мæ чи арæхс -а ахæм адæймаг
 учеба делать INF ALL кто уметь SBJV.3SG такой человек

Или книгу, ручку, тетрадь – это, мол, будет умным, учителем, или ученым человеком, таким, кому легко дается учеба.

75.2 Йер машинæйы дæгъæлтæ куы райса , уæд кæнæ
 йер машинæ -йы дæгъæл -т -æ куы ра- йс -а уæд кæнæ
 сейчас машина GEN ключ PL NOM когда PV брать SBJV.3SG тогда или

шофыр , кæнæ ма мæнæ машинæтырдæм чи уа ,
 шофыр кæнæ =ма мæнæ машинæ -т -ырдаг чи уа
 шофер или =ещё вот машина PL DIR кто быть.SBJV.3SG

машинæтимæ чи куса , ахæм адæймаг , кæнæ
 машинæ -т -имæ чи кус -а ахæм адæймаг кæнæ
 машина PL COMIT кто работать SBJV.3SG такой человек или

аразæг , кæнæ афтæ ...
 араз -æг кæнæ афтæ
 делать PTCP.PRS или так

Если возьмет ключи от машины, то или водителем, или будет связан с машинами, таким человеком, который работает с машинами, или ремонтирует, или так...

76.1 Вæййы ма æмæ дзæбуг дæр сæвæрынц , дзæбуг ,
 вæйй -ы =ма æмæ дзæбуг =дæр с- æвæр -ынц дзæбуг
 бывать PRS.3SG =ещё и молоток =PTCL PV класть PRS.3PL молоток

кæнæ исты ахæм кусæн дзаума .
 кæнæ исты ахæм кус -æн дзаума
 или что-нибудь такой работать INF2 вещь

Бывает еще и молоток кладут, молоток или какой-нибудь инструмент.

76.2 Æмæ уый куы райса , зæгъгæ , уæд
 æмæ уый куы ра- йс -а зæгъ -гæ уæд
 и DemDist.GEN когда PV брать SBJV.3SG сказать CONV тогда

уыздæн аразæг , строитель , зæгъгæ , афтæ .
 уы -дзæн араз -æг строитель зæгъ -гæ афтæ
 быть FUT.3SG делать PTCP.PRS сказать CONV так

И если он возьмет его, то, говорит, будет строителем, мол, так.

76.3 **Ваййы** **ма** **æндах** , **сæвæрынц** **æндах** **æмæ** **судзин** ,
 вайй -ы =ма æндах с- æвæр -ынц æндах æмæ судзин
 бывать PRS.3SG =ещё нить PV класть PRS.3PL нить и игла

уый **дæр** **хуыйæгы** **нысан** **ваййы** .
 уый =дæр хуый -æг -ы нысан вайй -ы
 DemDist.GEN =PTCL шить PTCP.PRS GEN знак бывать PRS.3SG

Бывает еще, нитки, кладут нитки и иголку, это тоже признак портного.

77.1 **Йер** **афтæ** **чи** **цы** **райса** , **уый** **ваййы** ,
 йер афтæ чи цы ра- йс -а уый вайй -ы
 сейчас так кто что PV брать SBJV.3SG DemDist.GEN бывать PRS.3SG

зæгъгæ ... **Ваййы** **дзы** **сæрвасæн** , **сæвæрынц**
 зæгъ -гæ вайй -ы =дзы сæрвасæн с- æвæр -ынц
 сказать CONV бывать PRS.3SG =3SG.ENCL.INESS расческа PV класть PRS.3PL

уый **дæр** , **ома** , **парикмахер** , **зæгъгæ** .
 уый =дæр ома парикмахер зæгъ -гæ
 DemDist.GEN =PTCL то есть парикмахер сказать CONV

Вот так, кто что возьмет, тем и бывает, мол... Бывает, еще расческа, кладут и ее, мол, парикмахер.

77.2 **Афтæ** **дæр** **ваййы** .
 афтæ =дæр вайй -ы
 так =PTCL бывать PRS.3SG

Так тоже бывает.

77.3 **Йер** **æз** **гыццыл** **куы** **уыдтæн** , **уæд** **мæнæн** **дæр**
 йер æз гыццыл куы уыд -тæн уæд мæнæн =дæр
 сейчас я маленький когда быть PST.INTR.1SG тогда я.DAT =PTCL

скодтой , **æмæ** **æз** **дæр** **райстон** **чиныг** ,
 с- код -т -ой æмæ æз =дæр ра- йс -т -он чиныг
 PV делать TR PST.TR.3PL и я =PTCL PV брать TR PST.TR.1SG книга

ручкæ , **æмæ** **æндах** **æмæ** **судзин** .
 ручкæ æмæ æндах æмæ судзин
 ручка и нить и игла

Когда я была маленькая, то мне тоже делали, и я тоже взяла книгу, ручку и нитку и иголку.

78.1 **Æмæ** **гъе** **ныр** **та** **дæн** **экономист** .
 æмæ гъе ныр =та дæн экономист
 и ну сейчас =же быть.PRS.1SG экономист

А сейчас я экономист.

78.2 **Магъа** , **наэ** **зонын** ... **Ну** , **ома** , **къухæй** **дæр** **дæсны** ,
магъа наэ зон -ын Ну ома къух -æй =дæр дæсны
не знаю NEG знать PRS.1SG то есть рука ABL =PTCL ловкий

зæгъгæ , **мæм** **афтæ** **дæр** **фæдзурынц** .
зæгъ -гæ =мæм афтæ =дæр фæ- дзур -ынц
сказать CONV =1SG.ENCL.ALL так =PTCL PV говорить PRS.3PL

Не знаю... Ну, то есть, и рукодельница, мол, и так говорят.

78.3 **Йер** **судзин** **æмæ** **æндах** – **хуыйын** **чи** **зона** ,
йер судзин æмæ æндах хуый -ын чи зон -а
сейчас игла и нить шить INF кто знать SBJV.3SG

истытæ **кæнын** , **къухæй** **чи** **архайа** , **чи**
исты -т -æ кæн -ын къух -æй чи архай -а чи
что-нибудь PL NOM делать PRS.1SG рука ABL кто стараться SBJV.3SG кто
делать

арæхса .
арæхс -а
уметь SBJV.3SG

Иголка с ниткой – тот, кто будет уметь шить, что-то делать своими руками, у кого будет получаться.

78.4 **Чиныг** **дæр** – **кæсын** **чи** **уарзы** , **ахуыргонд** **чи**
чиныг =дæр кæс -ын чи уарз -ы ахуыр гонд чи
книга =PTCL смотреть INF кто любить PRS.3SG учеба делать.PTCP.PST кто

вæййы .
вæйй -ы
бывать PRS.3SG

Книга тоже – тот, кто любит читать, тот, кто будет образованным.

79.1 **Ручкаæ** **дæр** **афтæ** , **фыссынмæ** ... **æмæ-иу** **æз** **раздæр**
ручкаæ =дæр афтæ фысс -ын -мæ æмæ =иу æз раздæр
ручка =PTCL так писать INF ALL и =ITER я вначале

æмдзæвгæтæ **дæр** **фыстон** **гыццылæй** , **радзырдтæ**
æмдзæвгæ -т -æ =дæр фыст -он гыццыл -æй радзырд -т -æ
стихотворение PL NOM =PTCL писать PST.TR.1SG маленький ABL рассказ PL NOM

И ручка так же, чтобы писать... и я тоже раньше и стихи писала, когда была маленькая, рассказы.

79.2 **Мæхæдæг** **фыстон** .
мæхæдæг фыст -он
я.сам писать PST.TR.1SG

Сама писала.

79.3 **Уыди** **мæм** **ахæм** , **тетрады-иу** **ныффыстон** ,
уыд -и =мæм ахæм ныф- фыст -он
быть PST.INTR.3SG =1SG.ENCL.ALL такой PV писать PST.TR.1SG

æмæ	стæй	мæ	тетрад	фесæфти		нал
æмæ	стæй	мæ=	тетрад	фе- сæфт -и		нал
и	потом	POSS.1SG=	тетрадь	PV гибнуть PST.INTR.3SG		больше.не

æй	ссардтон	
=æй	ссард -т -он	
=3SG.ENCL.GEN	найти TR PST.TR.1SG	

Была у меня такая, в тетрадь я записывала, а потом моя тетрадь потерялась, я ее больше не нашла.

80.1 Йер	дæр	ма	мæм	вæййы	афтæ	æмæ	мæ
йер	=дæр	=ма	=мæм	вæйй -ы	афтæ	æмæ	мæ=
сейчас	=PTCL	=ещё	=1SG.ENCL.ALL	бывать PRS.3SG	так	и	POSS.1SG=

фыны	зарджытæ	фауынын	йер	афтæ
фын -ы	зар -дж -ыт -æ	фæ- уын -ын	йер	афтæ
сон INESS	петь PTCP.PRS PL NOM	PV видеть PRS.1SG	сейчас	так

вæййы	æмæ	мæ	сæры	цыдæр	æмдзæвгæ	æмæ
вæйй -ы	æмæ	мæ=	сæр -ы	цы -дæр	æмдзæвгæ	æмæ
бывать PRS.3SG	и	POSS.1SG=	голова INESS	что INDEF	стихотворение	и

йæ	ныффыссын	
=йæ	ныф- фысс -ын	
=3SG.ENCL.GEN	PV писать PRS.1SG	

И сейчас со мной бывает такое, что я во сне вижу песни, так бывает, что у меня в голове какое-то стихотворение, и я его записываю.

80.2 Æмæ та	мын	кæнæ	фесæфы	кæнæ	нал
æмæ =та =мын		кæнæ	фе- сæф -ы	кæнæ	нал
и =же	=1SG.ENCL.DAT	или	PV гибнуть PRS.3SG	или	больше.не

æй	фæзнын	
=æй	фæ- зон -ын	
=3SG.ENCL.GEN	PV знать PRS.1SG	
	знать	

И у меня или теряется, или уже не помню его.

81 Йер	нубон	дæр	райхъал	дæн	æмæ	мæ
йер	иу бон	=дæр	ра- йхъал	дæн	æмæ	мæ=
сейчас	один день	=PTCL	PV бодрствующий	быть.PRS.1SG	и	POSS.1SG=

фыны	зарæг	фехъуыстон	æмæ	йæ	куыд
фын -ы	зар -æг	фе- хъуыст -он	æмæ	=йæ	куыд
сон INESS	петь PTCP.PRS	PV слушать PST.TR.1SG	и	=3SG.ENCL.GEN	как

хъуыды	кодтон	афтæ	йæ	ныффыстон
хъуыды	код -т -он	афтæ	=йæ	ныф- фыст -он
мысль	делать TR PST.TR.1SG	так	=3SG.ENCL.GEN	PV писать PST.TR.1SG

фæлæ	йæ	куыд	ныффыстон	,	уый	та
фæлæ	=йæ	куыд	ныф- фыст -он		уый	=та
но	=3SG.ENCL.GEN	как	PV писать PST.TR.1SG		DemDist.GEN	=же

мын	фæцыдæр	и	уыцы	гæххæтт	.
=мын	фæцыдæр	и	уыцы	гæххæтт	
=1SG.ENCL.DAT	спрятанный, исчезнувший	EXST	тот	документ	

Вот недавно я проснулась тоже, во сне слышала песню, и записала так, как помнила ее, но как записала, эта бумажка у меня куда-то делась.

82.1 Афтæ	арæх	мын	вæййы	.
афтæ	арæх	=мын	вæйй -ы	
так	частый	=1SG.ENCL.DAT	бывать PRS.3SG	

Так часто у меня бывает.

82.2 Йер-иу	аргъæуттæ	дæр	ныффыстон	мæхæдæг	.
йер	=иу	аргъæу -тт -æ	=дæр	ныф- фыст -он	мæхæдæг
сейчас	=ITER	сказка PL NOM	=PTCL	PV писать PST.TR.1SG	я.сам

И сказки я сама писала.

82.3 Скъолайы-иу	нын	куы	радтой	,
скъола -йы	- =иу	=нын	куы рад -т -ой	
школа INESS	=ITER	=1PL.ENCL.DAT	когда дать TR	PST.TR.3PL

ныффыссут	сочинени	,	зæгъгæ	,	уæд	дæр-иу
ныф- фысс -ут	сочинени		зæгъ -гæ		уæд	=дæр =иу
PV писать IMP.2PL	сочинение		сказать CONV		тогда	=PTCL =ITER

æй	тынг	дзæбæх	ныффыстон	,	афтæ-иу
=æй	тынг	дзæбæх	ныф- фыст -он		афтæ =иу
=3SG.ENCL.GEN	очень	хороший	PV писать PST.TR.1SG		так =ITER

мын	дзæбæх	уади	.
=мын	дзæбæх	уад -и	
=1SG.ENCL.DAT	хороший	получаться PST.INTR.3SG	

В школе когда задавали нам, напишите сочинение, мол, то я очень хорошо их писала, хорошо у меня получалось.

83.1 Кæддæр	мæ	фæндыди	журналист	суæвын	,	афтæ
кæд -дæр	мæ=	фæндыд -и	журналист	с- уæв -ын		афтæ
когда INDEF	POSS.1SG=	хотеть PST.INTR.3SG	журналист	PV быть INF		так

,	цæмæй	газетмæ	фыссон	.
	цæмæй	газет -мæ	фысс -он	
	чтобы	газета ALL	писать SBJV.1SG	

Когда-то я хотела стать журналистом, так, чтобы писать в газету.

83.2 **Æмæ-иу** **мæнæ** **нæхимæ** **цы** **газет** **и** , **афтæ**
 æмæ =иу мæнæ нæ= химæ цы газет и афтæ
 и =ITER вот POSS.1PL= REFL.ALL что газета EXST так
 DISC

хуыйны « **Заря** », **æмæ-иу** **уырдаем** **дæр** **цыдæр** ,
 хуыйн -ы æмæ =иу уырдаем =дæр цы -дæр
 зваться PRS.3SG и =ITER туда =PTCL что INDEF

ныффыстон **статьятæ** , **æмæ-иу** **сæ**
 ныф- фыст -он статья -т -æ æмæ =иу =сæ
 PV писать PST.TR.1SG статья PL NOM и =ITER =3PL.ENCL.GEN

рауагътой **мыхуыры** .
 ра- уагът -ой мыхуыр -ы
 PV отпускать PST.TR.3PL печать GEN

И газета, которая есть у нас, она называется «Заря», и туда я писала что-то, статьи писала, и их печатали.

83.3 **Фæлæ-иу** **дзы** **мæ** **ном** **нæ** **ныффыстон** .
 фæлæ =иу =дзы мæ= ном нæ ныф- фыст -он
 но =ITER =3SG.ENCL.INESS POSS.1SG= имя NEG PV писать PST.TR.1SG

Но я не подписывала их.

84.1 **Афтæ-иу** **ныффыстон** : « **соб корр** » – **собственный**
 афтæ =иу ныф- фыст -он
 так =ITER PV писать PST.TR.1SG

корреспондент .

Писала так: «соб.корр.» – собственный корреспондент.

84.2 **Æмæ йæ** **ничи** **зыдта** , **уый** **æз**
 æмæ =йæ ничи зыд -т -а уый æз
 и =3SG.ENCL.GEN никто знать TR PST.TR.3SG DemDist.GEN я

дæн , **уый** , **зæгъгæ** .
 дæн уый зæгъ -гæ
 быть.PRS.1SG DemDist.GEN сказать CONV

И никто не знал, что я это я.

84.3 **Йер** **дæр** **æй** **ничи** **зоны** ...
 йер =дæр =æй ничи зон -ы
 сейчас =PTCL =3SG.ENCL.GEN никто знать PRS.3SG

И сейчас никто не знает...

85.1 **Гъе** **ахæм** **æгъдау** **нæм** **и** .
 гъе ахæм æгъдау =нæм и
 ну такой обычай =1PL.ENCL.ALL EXST

Такая традиция есть у нас.

85.2 **Æмæ уый** , **æвæццагæн** , **æцæгдæр** , **йер**
 æмæ уый æвæццагæн æцæг -дæр йер
 и DemDist.GEN наверное настоящий COMPAR сейчас

мæхимæ **гæсгæ** , **радзырдтон** .
 мæ= химæ гæсгæ ра- дзырд -т -он
 POSS.1SG= REFL.ALL в соответствии PV говорить TR PST.TR.1SG

И это я, наверное, на самом деле, рассказала по-своему.

85.3 **Афтæ скæнынц** , **афæдз ыл** **куы сæххæст**
 афтæ с- кæн -ынц афæдз =ыл куы с- æххæст
 так PV делать PRS.3PL год =3SG.ENCL.SUPER когда PV полный

вæййы , **уæд** .
 вæйй -ы уæд
 бывать PRS.3SG тогда

Так делают, когда исполняется год.

86 **Наташа : Бузныг** .
 Наташа бузныг
 благодарный

Спасибо.

87.1 **Олег : Бузныг** , **бузныг** .
 Олег бузныг бузныг
 Олег благодарный благодарный

Спасибо, спасибо.

87.2 **Тынг хорз дзурыс** .
 тынг хорз дзур -ыс
 очень хороший говорить PRS.2SG

Очень хорошо говоришь.